vol. 1/5

Context și viziune

Ghid de regenerare urbană pentru Sectorul 6

Studiu pilot /// Drumul Taberei

București, 2022

Cele cinci volume ale KIT-ului de Regenerare au fost gândite în așa fel încât informația să fie parcursă cu ușurință. Cu toate acestea, recomandăm utilizarea celor cinci volume în paralel, deoarece credem că tratarea fiecărui palier în parte nu va crea o imagine coerentă și plăcută a spațiului public

Evident, lista regulilor de proiectare rămâne una deschisă, ea putând fi completată sau modificată în funcție de nevoile și de ideile care apar în viața spațiilor publice.

SECTORUL 6
AL MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

urbanizehub

EDITURA OPN

Ghid de regenerare urbană pentru Sectorul 6

Studiu pilot ///
Drumul Taberei

fond construit

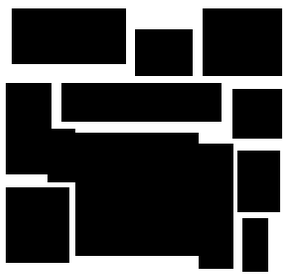

dotări și centralități

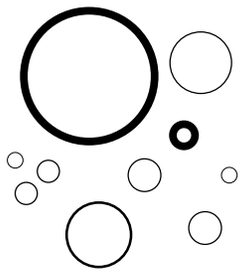

tramă stradală

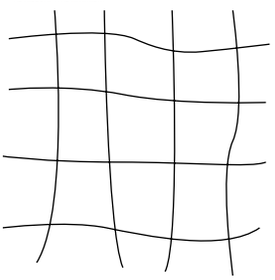

spații publice / spații verzi

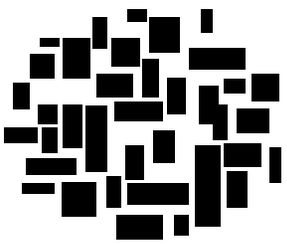

Cuvânt înainte

Dinamica actuală a orașelor și nevoia locuitorilor de a trăi într-un cadru urban de calitate, care să ofere posibilități de petrecere a timpului liber într-un mediu sănătos, reprezintă un subiect extrem de dezbătut atât în sfera administrațiilor publice, cât și în sfera societății civile.

Volumele de față reprezintă un pas în crearea unei suite de exemple de bună practică care pot contribui semnificativ la îmbunătățirea calității spațiilor publice în orașele din România. În contextul actual al dinamicii urbane, considerăm extrem de util un astfel de manual, fie că este vorba de crearea unor spații publice noi, fie că este vorba de reabilitarea unor zone deja constituite, de tipul cartierelor socialiste.

Orașele încep să valorifice tot mai mult resursele de teren pe care le au la dispoziție, iar, în acest proces, urbaniștii, arhitecții și peisagiștii trebuie să joace un rol activ.

Din acest motiv, autorii acestui ghid propun o serie de instrumente, principii și strategii care să contribuie la îmbunătățirea aspectului spațiilor publice și la siguranța lor, începând de la materialele utilizate, zonele plantate sau iluminatul public, până la evidențierea unor metode de promovare a mobilității durabile.

Pe această cale, mulțumim echipei IPR Praha din cadrul Institutului de Planificare și Dezvoltare, Praga, fără de care acest proiect nu ar fi fost posibil. Acest Ghid reprezintă o adaptare la contextul românesc a Manualului de Design pentru Spații Publice axat pe orașul Praga și combină, în același timp, o serie de principii și de reguli prezentate în alte ghiduri similare existente la nivel internațional.

De asemenea, mulțumim Asociației Metodelor Alternative de Integrare Socială (AMAIS) pentru recomandările pentru accesibilitate din acest ghid, preluate din Ghidul „Spații publice fără bariere. Recomandări pentru accesibilitate".

Credem cu tărie că acest manual va facilita deschiderea unui dialog între cetățeni și autoritățile locale care, prin asumarea unor decizii îndrăznețe, pot construi împreună o fundație solidă pentru viitoarele dezvoltări urbane.

Cuprins

1.	**Introducere**	**9**
2.	**Metodologie**	**11**
3.	**Context**	**13**
	3.1. Distribuția tipologică a ansamblurilor de locuințe	15
	3.2. Vârsta populației și dotările urbane	16
	3.3. Spațiile publice	18
4.	**Viziunea**	**24**
	4.1. Principii generale de intervenție	24
	4.2. Instrumentarul utilizat	36

Lista figurilor

Figura 1.	Locuința și ambianța locuirii	9
Figura 2.	Distribuția tipologică a ansamblurilor de locuințe	15
Figura 3.	Persoane cu vârsta cuprinsă între 0-14 ani (%)	16
Figura 4.	Persoane cu vârsta peste 64 de ani (%)	16
Figura 5.	Locuirea și gradul de dotare urbană	17
Figura 6.	Locuirea și gradul de satisfacție față de dotările zonei	17
Figura 7.	Distribuția spațiilor publice locale și reprezentative la nivelul Municipiului București	18
Figura 8.	Distribuția parcurilor principale, a spațiilor abandonate și a terenurilor libere sub 500 mp	18
Figura 9.	Principalele rezerve de teren ale Bucureștiului și noile parcuri propuse prin PUZ-uri de Sector	19
Figura 10.	Model de reabilitare a spațiilor verzi la nivel de cartier (1)	20
Figura 11.	Model de reabilitare a spațiilor verzi la nivel de cartier (2)	21
Figura 12.	Principii de intervenție pentru străzi verzi	25
Figura 13.	Spații publice dedicate copiilor	29
Figura 14.	Cercul vicios referitor la situația persoanelor cu dizabilități	30
Figura 15.	Cele trei etape specifice procesului de implementare a unui proiect	36
Figura 16.	Detalierea fazei de implementare/testare	37

cap 1/4

Introducere

opiniile locuitorilor ca bază pentru acest ghid

1. Introducere

Necesitatea acestui ghid a apărut ca o urmare firească a faptului că România nu are o tradiție urbană foarte îndelungată. În 1948, după al doilea Război Mondial, numai aproximativ 23% dintre români trăiau la oraș. Procesul de urbanizare din timpul comunismului nu a permis o implicare vastă a oamenilor în procesul de proiectare. Practic, marile cartiere de blocuri au fost construite pentru oameni, nu de către oameni, iar gusturile personale ale oamenilor de rând nu au jucat niciun rol în acest proces. Prin urmare, o pondere considerabilă a populației urbane din România trăiește în astfel de clădiri, făcute pentru ei, dar fără a lua în considerare necesitățile lor în continuă schimbare.

Peste 73% din locuitorii municipiilor din România stau la bloc. Cu toate acestea, nu există o abordare clară nici la nivel național, nici la nivel local pentru regenerarea cartierelor de blocuri. În 30 ani de tranziție, au existat foarte puține inițiative de rezolvare într-un mod integrat a problemelor cu care se confruntă cartierele de blocuri din România.

Pentru anii următori devine imperativă pornirea unei politici de regenerare urbană a cartierelor de blocuri, iar intervențiile punctuale care au fost implementate în anii trecuți, ar trebui înlocuite cu abordări integrate la nivel de cartier – de tipul Planurilor Urbane Zonale de Regenerare Urbană.

În condițiile declinului demografic și al migrării masive în afara României, creșterea calității vieții în orașele din România poate să fie un important factor de atracție.

Figura 1. Locuința și ambianța locuirii
Sursa: Prelucrare după Eizenhöfer și Sinning, 2010: 81.

Ambianța locuirii constituie interfața între viața privată și viața publică a locuitorilor. Ea începe în exteriorul locuinței și poate fi împărțită în două tipuri: ambianța imediată și cea mediată. De regulă, ambianța imediată[1] include următoarele spații[2]: casa scării, palierele și coridoarele; spălătoria și uscătoria; punctele de colectare a deșeurilor; parcările de reședință, aflate în imediata vecinătate a locuinței; parcările pentru biciclete, aflate în imediata vecinătate a locuinței; aleile de acces; locurile de joacă pentru copii, aflate în preajma locuinței; spațiile verzi și cele abandonate din jurul locuinței etc

Ambianța mediată[3] cuprinde, la rândul ei, următoarele spații[4]: parcările publice; străzile; transportul public de persoane; dotările comerciale; dotările pentru educație; dotările de asistență și de îngrijire; dotările pentru sănătate; locurile de muncă; spațiile și dotările pentru sport și pentru petrecerea timpului liber; spațiile verzi publice etc.

Acest ghid reprezintă un document care răspunde direct unor necesități și unor probleme de dezvoltare urbană specifice nu doar Sectorului 6, care, până în prezent, nu și-au găsit rezolvarea. Plecând de la o suită de exemple de bune practici existente la nivel internațional, scopul acestui manual este crearea unui impact direct asupra calității spațiilor publice, preponderent a celor situate în cartierele de blocuri realizate în perioada socialistă.

Mai mult, dezvoltarea spațiilor urbane de calitate nu mai poate fi doar un proces de planificare dintr-o singură direcție. Acest proces trebuie să țină cont de necesitățile reale ale locuitorilor orașului și, din acest motiv, ghidul are la bază un studiu sociologic detaliat. Studiul s-a axat în mod special pe zona cartierelor de locuit, mai precis pe cartierul Drumul Taberei. Aceste cartiere au fost considerate prioritare în procesul de regenerare și de activare a unor spații publice, tocmai pentru că o mare pondere a locuitorilor din Sectorul 6 trăiesc în ansambluri colective.

Plecând de la concluziile studiului sociologic și de la o analiză detaliată a cartierului Drumul Taberei, documentul de față abordează problema spațiilor publice și a fondului construit și modul în care acestea pot fi transformate pentru a oferi o calitate ridicată a vieții pentru locuitorii sectorului. Un astfel de manual este menit să contribuie la creșterea atractivității generale atât pentru locuitori, cât și pentru turiști, investitori sau potențiali migranți.

Scopul ghidului nu este doar acela de a prezenta o suită de bune practici, ci și de a servi ca bază în gestionarea viitoarelor intervenții în oraș. Un astfel de instrument se poate atașa cu ușurință oricărei documentații de urbanism și poate contribui la facilitarea unui proces de proiectare, gestiune și de utilizare a spațiului public. Deși nu este un document normativ, ghidul poate fi utilizat pe mai multe niveluri: el poate servi ca bază pentru noi strategii de planificare, ca bază pentru proiectarea spațiilor publice și ca instrument de monitorizare a intervențiilor în spațiile publice.

În pregătirea acestui manual au fost luate în calcul exemple deja aplicate în alte țări, acolo unde spațiile publice au suferit numeroase modificări, iar rezultatele acestor intervenții s-au dovedit unele de succes.

Prin acest ghid au fost definite în particular o serie de principii și de reguli pentru proiectarea unor spații publice de calitate. În mod cert, aceste reguli și principii trebuie să se încadreze în viziunea de ansamblu de dezvoltare a orașului, deoarece o parte din acestea nu sunt specifice unui anumit loc. De asemenea, acest ghid trebuie relaționat cu legislația în vigoare din domeniile afectate, în funcție de tipul și de amploarea intervenției.

Principiile și regulile prezentate, atunci când sunt folosite corespunzător în proiectarea unui spațiu public, au rolul de a crește calitatea acestuia, tocmai pentru că ele promovează un concept bazat pe ideea că mai puțin înseamnă mai mult, fie că este vorba despre compoziția generală a spațiului, fie că este vorba de elemente urbane, materiale etc. Concret, este urmărită obținerea unui grad înalt de calitate prin soluții inteligente, în detrimentul soluțiilor complicate și costisitoare.

Aceste reguli trebuie înțelese ca un efort de standardizare a imaginii spațiului public, fără a elimina caracterul individual și simbolic al unui anumit loc.

1 Nahes Wohnumfeld.
2 Cf. Eizenhöfer și Sinning, 2010: 79.
3 Erweitertes Wohnumfeld.
4 Cf. ibidem.

cap 2 / 4

Metodologie

despre ghid / despre utilizarea lui

2. Metodologie

Instrumentele folosite pe parcursul ghidului:

Reguli care descriu modul de aplicare al principiilor. Fiecărei reguli îi corespunde o ilustrare a principiului.

Regulile se aplică în mod special în timpul proiectării și execuției unui proiect.

/// Arborii ar trebui plantați în zone cu suficient spațiu pentru infiltrarea apei și pentru dezvoltarea rădăcinilor. Suprafața minimă necesară este de 6m² ///

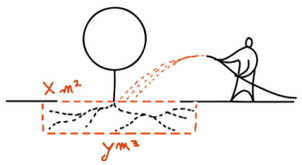

Ilustrări axonometrice prin care sunt sintetizate principii de urbanism și de arhitectură.

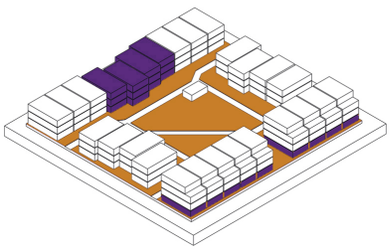

Exemple relevante. Fotografii cu exemple de bună practică. Uneori sunt prezentate situații cu imagini de înainte și de după execuția unei intervenții.

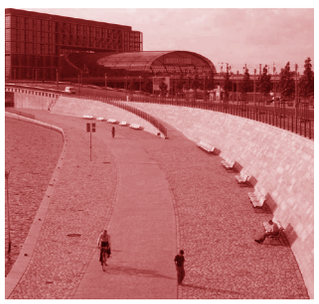

Ghidul reprezintă un instrument de proiectare de gestiune și de utilizare pentru spațiile publice. Termenul de spațiu public este utilizat pentru toată componentele mediului fizic accesibile publicului. În plus față de spațiul public propriu-zis, sunt luate în considerare și spații interioare deschise publicului, curți interioare și clădiri.

Ghidul de față reprezintă o introducere în exemple și principii de bune practică în reabilitarea spațiilor publice, din afara sau din interiorul cartierelor de locuit.

Primul volum încearcă să clarifice, în linii mari, problematica ansamblurilor de locuit și modul în care acestea nu mai corespund nevoilor actuale ale locuitorilor lor.

Totuși, calitatea acestor cartiere de locuit poate fi considerabil îmbunătățită prin intervenții dedicate și de calitate în zonele libere și în spațiile verzi din imediata lor vecinătate.

Din acest motiv, următoarele volume prezintă o serie de obiective și de principii care pot fi urmărite atunci când se planifică intervenții în spațiul public și în spațiul dedicat autovehiculelor.

Pentru a facilita înțelegerea acestor principii, am considerat importantă ilustrarea acestora printr-o serie de reguli clare, însoțite de o reprezentare grafică ușor de înțeles de către un public mai larg.

Ultimul volum detaliază posibile intervenții urbanistice, având ca zonă de testare cartierul Drumul Taberei. Toate intervențiile urmăresc regulile ilustrate în primele volume. Mai mult chiar, ultima parte cuprinde o serie de intervenții de acupunctură urbană posibile la nivel de cartier. Proiectele de acupunctură urbană sunt orientate spre dezvoltarea urbană înțeleasă ca proces organic mai degrabă decât o planificare formală rigidă. Ele pot naște, prin succesul și popularitatea lor, oportunități pentru intervenții mai ample sau politici urbane implementabile la nivelul orașului.

Deși ghidul propune o serie de soluții pentru reabilitarea spațiilor publice sau pentru regenerarea cartierelor de locuit, scopul mai amplu este acela de a identifica un tipar al problemelor care apar la nivelul orașului și de a găsi soluții bazate pe principii și reguli, tocmai pentru ca acestea să poată fi cu ușurință replicate în funcție de context.

Deși regulile și principiile pot fi preluate și în alte situații, în mod ideal, fiecare administrație locală ar trebui să elaboreze astfel de ghiduri de reabilitare a spațiilor publice și de regenerare a cartierelor, care să cuprindă soluții dedicate.

Ghidul nu reprezintă la momentul actual un act normativ; el poate fi folosit ca model de bune practici de către administrațiile publice ori de câte ori sunt propuse noi intervenții, fie de către administrația propriu-zisă, fie de către dezvoltatori privați.

Ghidul este destinat oricăror persoane implicate în proiectarea spațiilor publice, fie că este vorba de strategii, soluții punctuale, buget, investiții, aprobare, execuție, gestiune și utilizare. Grupul-țintă principal este reprezentat însă de administrațiile locale și de persoanele direct implicate în proiectarea, avizarea și executarea proiectelor privind spațiul public, indiferent dacă se referă la spații noi sau la spații care necesită reabilitare. Totodată, ghidul este util persoanelor implicate în gestionarea și întreținerea spațiilor publice.

cap 3/4

Context

ansamblurile de locuințe din București

Aspectele pozitive ale marilor ansambluri de locuințe socialiste:

- Suprafața locativă a crescut într-un ritm accelerat;
- Nivelul confortului urban s-a îmbunătățit simțitor, atât la scara ansamblului (echipare tehnică, dotări, spații verzi ș.a.), cât și la cea a locuinței (echipare, însorire, decomandare etc.);
- Coabitarea mai multor nuclee familiale în același apartament a fost eliminată, prin creșterea numărului de unități locative;
- După anul 1975, vor apărea studii de sociologie a locuirii, care vor contribui semnificativ la rafinarea principiilor de proiectare. Din păcate, ele nu vor mai fi agreate la sfârșitul anilor '1980;
- Urbanismul deschis, adică abandonarea străzii-coridor tradiționale, a permis compoziții urbane individualizate, cu precădere în perioada 1960-1980.

Aspectele negative ale marilor ansambluri socialiste:

- În general, au lipsit preocupările pentru articularea ansamblurilor noi la țesutul urban tradițional. După anul 1970, au fost abandonate principiile funcționaliste de proiectare și s-a trecut la îndesirea marilor ansambluri și a țesutului tradițional;
- La introducerea conceptului de „confort diversificat", primele două grade, din totalul celor patru, dispuneau de un nivel foarte redus de confort;
- După anii '1980, efortul financiar s-a focalizat doar pe numărul de apartamente finalizate, dotările fiind realizate doar parțial, iar spațiile verzi diminuându-se;
- În unele orașe, segregarea funcțională rezultată în urma apariției marilor platforme industriale, va crea probleme în asigurarea accesibilității;
- Transformarea solicitanților de spațiu într-un beneficiar „anonim", fără diferențierea necesităților și a aspirațiilor sale, a redus numărul „secțiunilor-tip";
- Tehnicile de tipizare și cele de prefabricare au redus diversitatea arhitecturală.

3. Context

Până la sfârșitul anilor '1950, locuirea s-a organizat în cvartale, de sorginte sovietică, în micro-ansambluri sau în colonii muncitorești. Trecerea la marile ansambluri s-a produs la pragul dintre deceniile șapte și opt, când apare următoarea structură: grupă de locuințe sau de locuit, microraion și raion, cel din urmă fiind echivalentul unui cartier tradițional. După anul 1970, noțiunea de microraion, venită tot pe filieră sovietică, va fi înlocuită cu cea de unitate urbanistică complexă, preluată din practica internațională.

În esență, prin marile ansambluri se face trecerea de la conceptul de parcelă, caracteristic proprietății private, la cel de ansamblu, care va înlocui locuința unifamilială cu cea colectivă.

Criza de spațiu locativ, resimțită mai ales după război, va impune înlocuirea execuției tradiționale cu cea industrială, bazată pe tipizare și pe prefabricare. Producția industrializată va permite creșterea numărului de unități locative (apartamente), de peste cinci ori, în doar 44 de ani. Execuția industrială în domeniul investițiilor locative va ajunge astfel de la aproximativ 5%, în anii '1960, la 60-80% după 1980. Marile ansambluri vor fi amplasate periferic, pentru a permite arhitectura de „macara" și pentru a nu afecta fondul locativ existent. Ritmul tot mai ridicat de realizare a locuințelor colective va permite trecerea de la aproximativ 5 m^2 locuibili pe locuitor, la aproximativ 12 m^2 în anii '1980.

În acest context, la organizarea ansamblurilor de locuit s-au avut în vedere, cel puțin între anii 1960 și 1970, următoarele principii:

- Promovarea principiilor „unității de vecinătate", utilizată în Occident;
- Realizarea unui „urbanism deschis" și personalizat.
- Dotările necesare locuirii au fost:
  - Calculate după necesități: curente, periodice și ocazionale;
  - Distribuite în funcție de raza lor de servire sau de norma de accesibilitate într-o rețea ierarhizată.

Situația actuală

Construcții de slabă calitate

Blocurile construite în timpul comunismului au fost în primul rând gândite ca o soluție rapidă pentru popularea orașelor românești. Din punctul acesta de vedere, ele și-au servit rolul bine, permițând urbanizarea relativ rapidă a țării. Aceste blocuri au fost însă gândite de la început cu o durată de viață limitată (30-50 ani), iar soluțiile de construcție au pus un mult mai mare accent pe un cost mai scăzut decât pe calitate. Asta nu înseamnă, bineînțeles, că în țările care s-au dezvoltat organic nu există construcții de proastă calitate, dar oamenii au opțiunea de a alege calitate mai bună.

Design uniform

Cartierele de blocuri din România nu excelează la capitolul calitate arhitecturală. În cele mai multe cazuri, un model tip de bloc a fost replicat de mai multe ori în același cartier, sau în mai multe cartiere, fără a răspunde neapărat nevoilor și gusturilor diferite ale oamenilor. Designul uniform a fost considerat un mod mai eficient și mai costisitor de a construi mai multe locuințe într-un timp mai scurt, și de a încuraja astfel procesul de urbanizare al României. În practică însă, țările cu planificare centralizată s-au urbanizat mai încet decât țările cu economie de piață. Coreea de Sud, de exemplu, avea în 1960 un grad de urbanizare mai scăzut decât al României. Între timp, gradul de urbanizare al Coreei a ajuns la aproximativ 80%, în timp ce gradul de urbanizare al României oscilează în jurul cifrei de 55%. Mai mult o piață liberă și dinamică a construcțiilor în Coreea de Sud, a livrat o gamă mult mai variată de locuințe decât în România.

Lipsa unei game variate de apartamente

Opțiunile de locuire în apartamentele de bloc din România nu acoperă o gamă variată. Rar au fost construite apartamente cu mai mult de 4 camere sau cu o suprafață mai mare de 80-90 m^2. Printre actualii locuitori la bloc, în mod sigur, între aceștia sunt unii care ar prefera să aibă un apartament mai mare, poate o grădină sau alte finisaje interioare.

Amplul proces de suburbanizare prin care trece România în momentul de față, chiar dacă populația este în scădere, este în sine un efect al lipsei varietății oferite de apartamentele de bloc. Peste jumătate din locuințele construite în zonele urbane majore din România au fost construite în zone suburbane și peri-urbane. În același timp, gospodăriile din România, la fel ca în restul Europei, trec printr-un amplu proces de atomizare, cu tot mai puțini oameni pe gospodărie.

Lipsa spațiilor pentru activități economice

Un cartier viu are nevoie de o multitudine de activități economice care îmbunătățesc calitatea vieții oamenilor – de la mici magazine de cartier, la restaurante, baruri, bănci, frizerii, cabinete medicale, farmacii, etc. Mai toate cartierele construite în timpul comunismului au o penurie de astfel de spații. În anii de tranziție, lipsa acestor spații a fost compensată prin transformarea unor apartamente de bloc în spații economice. Această transformare nu a avut însă loc într-un mod coerent, coordonat și unitar.

În mod normal, reglementările de urbanism ar trebui să permită conversia unor spații de locuire în spații economice. Pot fi identificate, de exemplu, partere de blocuri în zone cu trafic mare de persoane și mașini, ce ar putea primi noi funcțiuni. Astfel de spații economice la nivelurile inferioare ale blocurilor ar putea răspunde mai bine nevoilor oamenilor din aceste cartiere.

Lipsa spațiilor pentru infrastructură edilitară adițională

Blocurile de locuințe construite în timpul comunismului nu au luat în considerare nevoia de spațiu suplimentar pentru infrastructura edilitară adițională. Ca atare, holurile blocurilor au început să se umple cu țevi de gaz, cabluri TV, cabluri de internet, ș.a.m.d. Prezența acestei infrastructuri edilitare în spațiul comun al blocurilor scade calitatea locuirii și atractivitatea acestor blocuri.

Lipsa lifturilor

Numai blocurile cu mai mult de patru etaje au fost echipate cu lifturi interne înainte de 1989. Lipsa lifturilor limitează opțiunile de locuire pentru unele categorii de oameni, precum vârstnicii, părinții cu copii mici, persoanele cu dizabilități, etc.

Spații publice mari și greu de întreținut și accesibilitate scăzută a spațiilor publice pentru persoanele cu dizabilități permanente sau temporare, persoanele vârstnice, copiii sub 5 ani sau alte grupuri vulnerabile.

Cartierele de blocuri au apărut într-o perioadă când arhitecții se aflau sub influența ideilor lui Corbusier, când se considera că dezvoltarea pe verticală poate ajuta la aerisirea cartierelor și la crearea unor spații mai mari pentru socializare. Aceste spații dintre blocuri, însă, nu sunt spații intime, de tip *plaza*, și nu sunt atrăgătoare pentru majoritatea oamenilor. Mai mult, fiind spații foarte mari, sunt greu și costisitor de întreținut – mai ales pentru administrațiile locale cu mai puține resurse la dispoziție.

În același timp, majoritatea spațiilor nu au fost gândite pentru a oferi flexibilitate în utilizare, ele devenind astăzi adevărate bariere în parcursul de zi cu zi al persoanelor cu dizabilități permanente sau temporare, dar și în deplasarea persoanelor vârstnice, a copiilor sub 5 ani sau a altor grupuri vulnerabile.

Parcări insuficiente

Cartierele planificate în timpul comunismului nu au fost planificate pentru mașini – lucru foarte bun de altfel. Ele au fost planificate în jurul unor noduri de transport în comun și acest lucru poate aduce beneficii și pe viitor orașelor românești. Anii de tranziție la economia de piață au adus însă tot mai multe vehicule pe străzile orașului, iar parcările existente au devenit neîncăpătoare. Această creștere, cuplată cu suburbanizarea pronunțată a orașului și cu o creștere a dependenței de mobilitate cu automobilul personal, au crescut presiunea pusă pe străzile și pe spațiile publice ale orașului.

Calitate scăzută a spațiilor publice

Spațiile publice din cartierele de blocuri sunt de o calitate scăzută. Chiar dacă atunci când au fost concepute a existat o abordare coerentă în definirea acestor spații, de-a lungul anilor, aceste spații au fost alterate/modificate de locatari fără experiență în domeniul peisagisticii. Au fost plantați copaci și arbuști fără a avea o ideea clară legat de ce se potrivește în contextul dat. S-a plantat gard viu, s-au pus garduri de metal, s-au plantat flori și s-a adăugat mobilier stradal într-un mod ad-hoc.

Centre de cartier slab definite

Orașele românești au nevoie de mult efort pentru a-și contura o identitate proprie. Cartierele planificate în timpul comunismului au în mare parte un centru de cartier definit, dar aceste centre și-au pierdut rolul în anii de tranziție. Pe măsură ce administrațiile locale reușesc să își pună la punct centrele istorice și centrele civice, este important să își îndrepte atenția și asupra regândirii centrelor de cartiere.

Ocuparea spațiului public de către interesul privat

Anii de tranziție au fost sinonimi și cu moartea disciplinei în urbanism. Blocurile de apartamente au fost transformate în "pomi de crăciun", cu intervenții ad-hoc făcute atât asupra exteriorului cât și asupra interiorului clădirilor. Spațiile interstițiale nu au fost nici ele cruțate, cu baterii de garaje de proastă calitate acaparând tot mai mult spațiu, cu extensii ale apartamentelor de la parter pe spațiul public, și cu blocarea spațiilor verzi cu garduri vii sau garduri metalice.

Iluminatul public

Multe cartiere de blocuri dispun de un iluminat public deficitar, care, cuplat cu o creștere necontrolată a copacilor și a arbuștilor, introduce un element de nesiguranță și face aceste cartiere mai greu de navigat în timpul nopții.

Pubelele de gunoi

Consumul individual a crescut semnificativ în anii de tranziție. În 1990, românul de rând consuma aproximativ $3.300 pe an. În 2017 consumul individual a crescut la aproximativ $8.600. O creștere a consumului înseamnă și o creștere a volumului de gunoi generat, ce reclamă soluții pentru un management mai bun al deșeurilor.

3.1. Distribuția tipologică a ansamblurilor de locuințe

O mare parte a fondului de locuințe colective se îndreaptă în următorii 10 ani spre încheierea duratei normate de viață de 50 de ani. Apare, așadar, nevoia unor politici urbane dedicate regenerării marilor ansambluri. În acest context, cartiere precum **Drumul Taberei**, caracterizate atât printr-o vechime mai mare a fondului de locuințe, cât și printr-o densitate mare a locuitorilor în raport cu alte zone din București, vor trebui să ocupe un loc privilegiat în cadrul viitoarelor politici de locuirea ale Bucureștiului.

De exemplu, din informațiile colectate din revistele de specialitate[5], se pot formula următoarele afirmații despre vechimea fondului construit din București:

Perioada 1978-1990 reprezintă perioada de maximă dezvoltare a locuințelor colective. În această perioadă apar inserții de amploare de-a lungul marilor bulevarde precum Șoseaua Colentina, Șoseaua Mihai Bravu, Bulevardul Ion Mihalache sau Bulevardul Unirii. Apar, de asemenea, și cartiere noi: Vitan, Dudești, Alba Iulia, precum și o mare parte din cartierul Militari;

Perioada 1971-1977 reprezintă perioada de realizare a cartierului Drumul Taberei, ea marcând și apariția locuințelor colective de-a lungul Bulevardului Camil Ressu și de-a lungul Șoselei Pantelimon;

Un număr considerabil de locuințe colective apar în perioada 1964-1970, în special în cartierul Berceni și în cartierul Titan – Balta Albă;

În perioada 1959-1963 sunt construite o serie de blocuri de-a lungul Căii Griviței și de-a lungul Bulevardului Dimitrie Cantemir. Tot în această perioadă apar câteva nuclee concentrate de locuințe colective în partea nordică a Cartierului Floreasca, în partea de nord-vest a cartierului Giulești și în partea de est a cartierului Drumul Taberei;

În intervalul 1951-1958 sunt dezvoltate părți ale Cartierelor Baba Novac și Floreasca.

Figura 2. Distribuția tipologică a ansamblurilor de locuințe
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Locuirea

5 Prelucrarea informațiilor s-a bazat pe diferite numere ale Revistei Arhitectura

3.2. Vârsta populației și dotările urbane

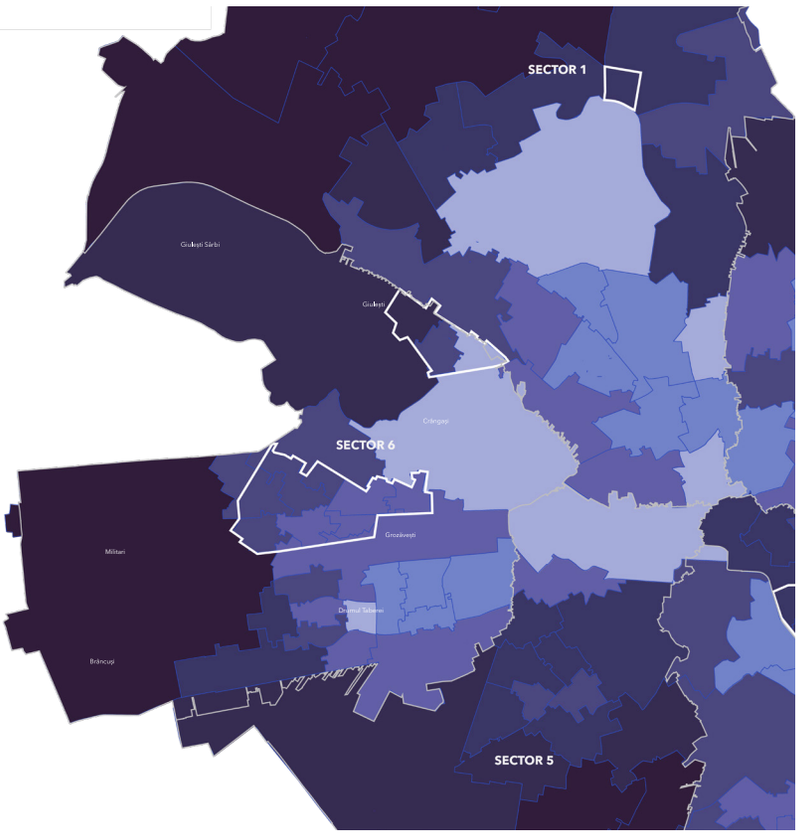

Persoane cu vârsta cuprinsă între 0-14 ani (%)
sursa date: Recensământ 2011 / clasificare Jenks-Caspall

Legendă

- 6,70% - 9,00%
- 9,01% - 10,50%
- 10,51% - 11,70%
- 11,71% - 12,70%
- 12,71% - 14,10%
- 14,11% - 15,60%
- 15,61% - 17,70%

Zone cu o pondere crescută a copiilor și a adolescenților, în locuințe construite după 1977

Figura 3. Persoane cu vârsta cuprinsă între 0-14 ani (%)
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Locuirea

Folosind imaginea din stânga, putem face următoarele afirmații:

- Populația cu vârsta cuprinsă în intervalul 0-14 ani este concentrată preponderent în zonele periferice ale Municipiului București. Acest lucru confirmă tendința de expansiune urbană din ultimii 10 ani, fenomen care a caracterizat în principal dinamica familiilor tinere;
- Zonele cu pondere mare a populației tinere și cu fond construit realizat preponderent după anul 1977 sunt: cartierul Militari, Crângași-Giulești, Colentina, Vitan, Titan est, Băneasa. Astfel de zone pot fi stimulate în viitor prin dezvoltarea transportului în comun și prin proiectarea unor dotări urbane și amenajări publice de calitate.

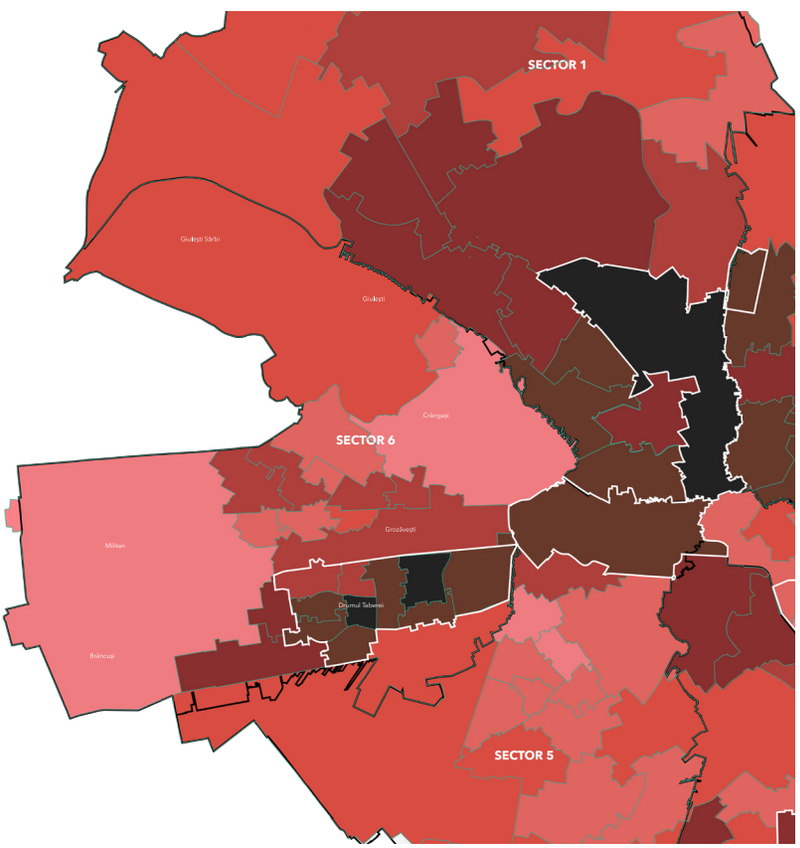

Persoane cu vârsta peste 64 ani (%)
sursa date: Recensământ 2011 / clasificare Jenks-Caspall

Legendă

- 3,90% - 7,70%
- 7,71% - 10,80%
- 10,81% - 13,60%
- 13,61% - 16,20%
- 16,21% - 20,10%
- 20,11% - 25,50%
- 25,51% - 34,4%

Zone cu o pondere crescută a persoanelor peste 64 de ani, în locuințe construite înainte de 1977

Figura 4. Persoane cu vârsta peste 64 de ani (%)
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Locuirea

Folosind imaginea din stânga, putem face următoarele afirmații:

- Există o pondere considerabilă a populației vârstnice în marile ansambluri de locuit din Drumul Taberei.
- În cazul cartierului Drumul Taberei, apare o problemă suplimentară, legată de vechimea fondului construit, mai exact a locuințelor colective realizate înainte de anul 1977, în perioadele 1951-1958 și 1964-1970. Aceste ansambluri și-au depășit durata normată de viață, stabilită momentan la 50 de ani, ele presupunând în viitor intervenții costisitoare de reabilitare și de adaptare la locuitori noi;
- În cartierele cu locuințe colective în care populația este preponderent îmbătrânită pot apărea probleme la furnizarea serviciilor publice dedicate acestei categorii de vârstă. În prezent, cartierele nu par pregătite să răspundă cerințelor acestei categorii de populație, nici din perspectiva amenajării spațiilor publice, nici din perspectiva dotărilor cu centre de întreținere și de recuperare.

Gradul de acoperire de dotări*

sursa date: Cercetarea sociologică din cadrul Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană București (SIDU B), din toamna anului 2019.

Legendă

- **23-24 dotări urbane**
- **21-22 dotări urbane**
- **19-20 dotări urbane**
- **17-18 dotări urbane**
- **15-16 dotări urbane**
- **13-14 dotări urbane**
- **11-12 dotări urbane (prag minim de dotare)**

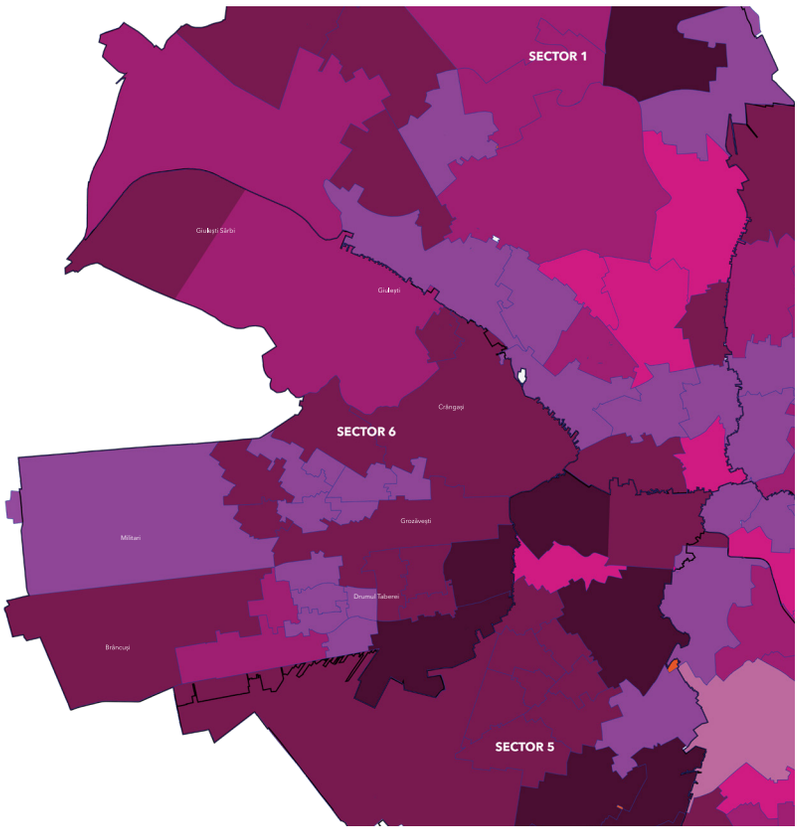

Figura 5. Locuirea și gradul de dotare urbană
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Locuirea

*Pentru fiecare dintre dotările urbane prezentate în tabel a fost acordat un punctaj identic (1 punct) obținându-se prin cumulare un scor care variază între 0 - nicio dotare și 25 toate dotările urbane (grad maxim de dotare). Zonele au fost indexate în funcție de aprecierea medie a locuitorilor din fiecare arie.

Niciuna dintre zone nu a întrunit pragul maxim de dotare (25 puncte). Niciuna dintre zone nu s-a poziționat sub pragul de 11 puncte de dotare din 25 posibile. Zonele apreciate de proprii locuitori ca fiind cele mai dotate au fost: Titan Parc și Titan Mall.

Aspecte cuprinse în tabel: acces la mijloace de transport în comun; carosabil în stare bună: trotuare în stare bună; spațiu suficient pentru deplasarea pe trotuar; locuri de parcare; copaci, arbori stradali; locuri de joacă pentru copii; stații de transport acoperite; stații de transport luminate pe timpul nopții; sisteme de colectare separată a deșeurilor; spațiu verde pentru relaxare; bănci, locuri de odihnă; cișmea publică; toaletă publică; piste pentru bicicliști; există coșuri de gunoi stradale pentru colectarea deșeurilor reciclabile; prize pentru alimentare cu energie electrică în spațiu public; internet gratuit (*wi-fi*) în spațiul public; zonă dedicată animalelor de companie; zonă de fitness în aer liber; creșă; grădiniță; magazin alimentar; iluminat public satisfăcător; artă stradală (statui, fântâni, picturi murale).

Gradul de satisfacție cu dotările existente în zonă

sursa date: Cercetarea sociologică din cadrul Strategiei Integrate pentru Dezvoltare Urbană București (SIDU B), din toamna anului 2019.

Legendă

- Nivel extrem de ridicat de mulțumire
- Nivel foarte ridicat de mulțumire
- Nivel ridicat de mulțumire
- Nivel mediu de mulțumire
- Nivel scăzut de mulțumire
- Nivel foarte scăzut de mulțumire
- Nivel extrem de scăzut de mulțumire

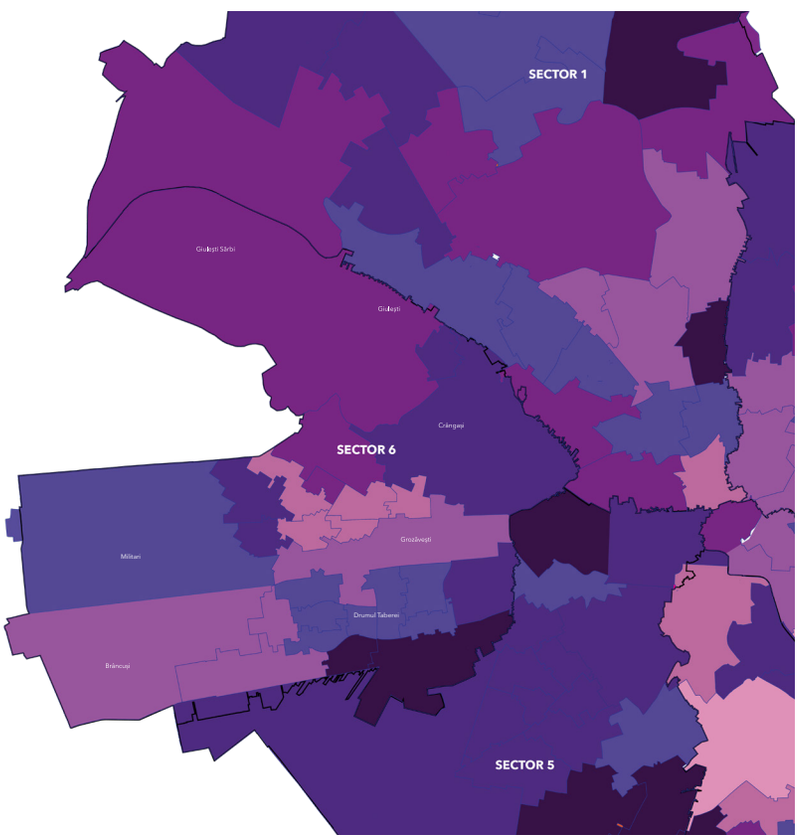

Figura 6. Locuirea și gradul de satisfacție față de dotările zonei
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Locuirea

Plecând de la imaginile din dreapta, putem face următoarele observații:

- Zona Crângași este caracterizată de o populație tânără, cu copii mici, care are și ea destul de puține dotări urbane;
- În general, în circumscripțiile care au puține dotări urbane, există și un grad redus de satisfacție resimțit de populație. O asemenea situație nu indică doar necesitatea regândirii sistemului de dotări publice, ci și revizuirea calității lor.
- Zonele în care populația pare să fie cea mai satisfăcută cu dotările existente sunt zone care se suprapun în mare parte cu marile parcuri.
- Zona Militari este încadrată în categoria zonelor relativ bine deservite cu dotări, cu un grad de satisfacție mediu în ceea ce privește calitatea lor. Cea mai probabilă explicație este dezvoltarea accelerată a fondului de locuințe, în paralel cu diversificarea portofoliului de servicii.

*Pentru fiecare dintre dotările urbane, în cazul în care respondentul considera că în zona în care locuiește exista acea dotare, era rugat să aprecieze calitatea acesteia cu note de la 1 (foarte nemulțumit) la 10 (foarte mulțumit). Astfel pentru o zonă, indicele poate lua, teoretic, valori de la 0 (nicio dotare urbană, deci nicio apreciere) la 250 (toate dotările urbane notate toate cu 10 puncte apreciere). Pentru fiecare zonă a fost realizată o medie la nivelul răspunsurilor valide.

3.3. Spațiile publice

Ceea ce caracterizează spațiile publice, indiferent de definirea acestora (funcțiuni, conformare spațială, relația spațială față de oraș și zona înconjurătoare) este faptul că accesul este permis oricăror categorii de cetățeni. Putem pleca de la această înțelegere chiar dacă accesul poate fi uneori permis numai în anumite perioade de timp și numai anumitor categorii de persoane. În cazul Municipiului București, distribuția spațiilor publice reflectă evoluția istorică a orașului. Astfel, țesutul zonei istorice centrale prezintă elemente funcționale care vizează reprezentativitatea, ilustrată de dimensiunea simbolică, dar și de orientarea preponderentă către anumite activități de *loisir* (*cf.* Figura 7).

În cazul Sectorului 6, se remarcă o lipsă de spații publice amenajate de mare amploare cum sunt cele amplasate în celelalte sectoare (Parcul Herăstrău, Parcul Tineretului, Parcul Titan, Delta Văcărești), acesta beneficiază de o serie de parcuri de dimensiuni mici sau medii (2–10 ha), care reușesc să deservească relativ satisfăcător cea mai mare parte a populației. Majoritatea spațiilor identificate cu suprafața sub 500 mp sunt locuri de joacă sau scuaruri situate în intersecții. Acest lucru se observă cu ușurință din concentrarea lor în marile ansambluri de locuit (Drumul Taberei, Berceni, Balta Albă – Titan). Deși realizarea locurilor de joacă din ultimii ani în aceste cartiere reprezintă acțiuni lăudabile, trebuie menționat faptul că din punctul de vedere al calității și al identității, multe din aceste spații încă lasă de dorit. În marea majoritate a cazurilor, materialele utilizate nu sunt prietenoase cu copii, spațiile sunt aproape în toate cazurile îngrădite cu garduri metalice, iar diversitatea jocurilor este aproape întotdeauna aceeași, indiferent de cartierul în care sunt amplasate. Mai mult decât atât, aceste spații sunt dedicate doar unui anumit interval de vârstă, iar de cele mai multe ori adolescenții nu beneficiază de spații special gândite pentru categoria lor de vârstă.

Din acest motiv, nu sunt rare situațiile în care copiii ajung să utilizeze spații nesigure (parcările din incintele blocurilor, zonele din spatele blocurilor dedicate colectării de deșeuri etc.).

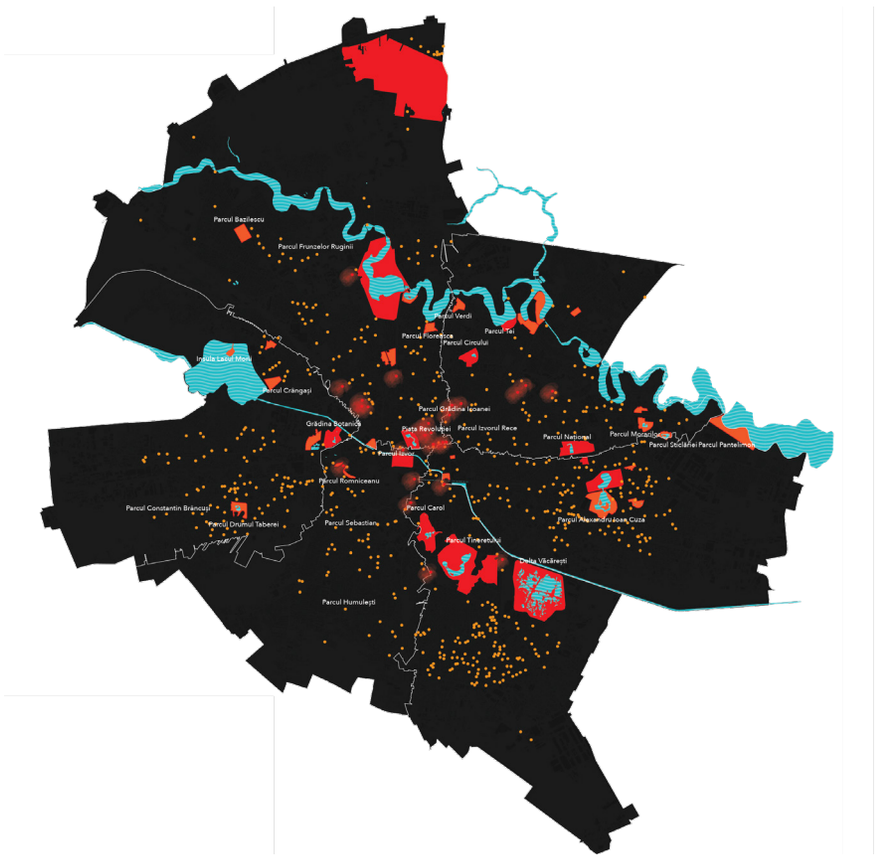

Figura 7. Distribuția spațiilor publice locale și reprezentative la nivelul Municipiului București
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Spațiul Public

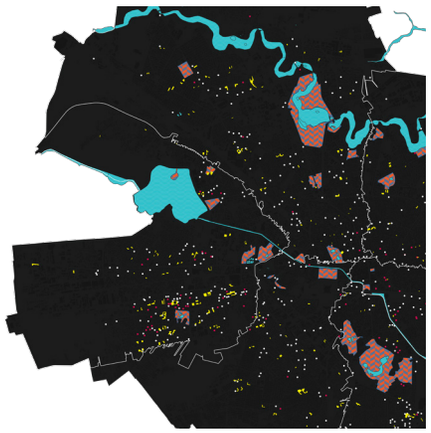

Parcuri, spații abandonate și terenuri libere de mici dimensiuni, cu potențial de activare

Legendă

- Spații publice punctuale de mici dimensiuni (sub 500 mp)
- Spații publice abandonate
- Spații publice de suprafețe mari / Parcuri
- Curți aferente școlilor primare, gimnaziale și liceelor, care pot fi deschise publicului după terminarea programului școlar

Spațiile abandonate reprezintă o categorie specială de spații publice. Ele sunt spații de diferite dimensiuni, asupra cărora nu se remarcă niciun tip de intervenție recentă, dar care au potențial de a se transforma în atractori pentru locuitorii unei anumite zone. Ele pot fi atât suprafețe minerale, cât și suprafețe plantate, dezvoltate spontan. Este important ca pentru aceste spații să se stabilească cu precizie regimul juridic și să se gândească mecanisme dedicate pentru fiecare caz în parte. De exemplu, în baza L 227/2015[6] privind Codul Fiscal, pentru terenurile abandonate și neîngrijite private, aparținând persoanelor fizice sau juridice, pot fi aplicate mecanisme de supra-impozitare de până la 500%, care sa încurajeze întreținerea până la construcția lor ulterioară.

Figura 8. Distribuția parcurilor principale, a spațiilor abandonate și a terenurilor libere sub 500 mp
Sursa: SIDU București (2021), Studiul Spațiul Public

6 Cf. L 277/2015, Art. 489, §5, disponibilă la adresa https://bit.ly/2AmWKul [02.06.2022

Principalele rezerve de teren
Legendă

Zone de tip „Greenfield"
Zone de tip „Brownfield"
Posibile zone verzi noi propuse prin PUZ-uri de Sector, care se suprapun peste zone de greenfield sau brownfield

Sectorul 6 dispune încă de rezerve considerabile de teren pentru a se dezvolta în continuare. Cele mai ample rezerve de teren care pot fi valorificate se regăsesc în zonele periferice ale orașului. Tot în aceste zone se resimte cel mai puternic și lipsa spațiilor verzi, lipsa dotărilor și a locurilor de muncă. Este astfel important ca în perspectiva utilizării rezervelor de teren să se aibă în vedere mai ales realizarea de spații verzi ample și introducerea de dotări, altele decât locuirea.

Deși o mare parte din terenurile aflate la periferie se află în proprietate privată, este important ca municipalitatea să deruleze acțiuni de expropriere pentru zonele strategice ale orașului, care pot contribui semnificativ la crearea unei rețele coerente de spații verzi mai ample pentru zona București-Ilfov.

Figura 9. Principalele rezerve de teren ale Bucureștiului și noile parcuri propuse prin PUZ-uri de Sector

Sursa: SIDU București (2021), Studiul Spațiul Public

Situația indicată anterior impune necesitatea gândirii unor politici de revitalizare sau de creare a unor noi spații dedicate petrecerii timpului liber, care să corespundă mai multor categorii de vârstă și care să încurajeze interacțiuni între mai multe generații. De asemenea, o atenție deosebită ar trebui acordată procesului de proiectare al acestor spații, de la faza de proiect până la faza de implementare, unde detaliile joacă un rol esențial în crearea unui spațiu de calitate.

Conceptul de reactivare pentru spațiile punctuale, libere de construcții din marile ansambluri de locuit ar trebui să se bazeze pe două principii: principiul durabilității și principiul ierarhizării spațiului liber dintre clădiri. Primul principiu se bazează pe componente ecologice, sociale și economice.

Componenta ecologică este materializată prin interconectarea spațiilor verzi publice utilizând ca elemente constitutive coridoarele ecologice existente și diferite petice de habitat. Aceste componente pot susține diverse unități funcționale ale domeniului public: scuaruri verzi, grădini publice cu dotări pentru toate categoriile de vârstă, activități dinamice (locuri de joacă și sport) și activități pasive (relaxare).

Componenta socială vizează asigurarea posibilității manifestării comunităților locale în spații identitare, ce pot contribui la consolidarea sentimentului de apartenență. Aceste spații necesită configurare tot sub forma unui sistem de spații publice, utilizând ca elemente constitutive străzi de diferite categorii și diferite scuaruri minerale.

Componenta economică este obținută prin transpunerea celor două sisteme (ecologic și social) într-un sistem care asigură viabilitatea lor pentru orizonturi temporare diferite.

Principiul ierarhizării, pe de altă parte, urmărește definirea cât mai precisă și distinctă între domeniul public (cu acces nemijlocit) și cel privat (de la individ la unități de locuit), într-un sistem construit ce aparține urbanismului deschis, unde cu greu se pot distinge relații precise între clădiri și circulații. Faptul că relația dintre construit și spațiul liber deschis nu a fost un principiu urmărit în organizarea inițială a cartierelor, a dus la apariția unor spații fără identitate, care ulterior au fost apropriate de locatari sub diverse forme, ce au generat confuzie și incertitudine în utilizarea spațiului public în general.

O altă provocare constă în restructurarea și integrarea parcărilor auto. Această restructurare poate fi concepută prin inserarea unor elemente lizibile, sub forma unui spațiu comun, conectate cu zonele de acces în clădiri și cu alte dotări publice.

Un astfel de model de reabilitare a sistemului de spații verzi la nivel de cartier este propus pentru o suită de cartiere din Municipiul Constanța (*cf*. Figura 10).

Concret, pentru cazul prezentat anterior, intervențiile propuse vizează:

- Asigurarea coridoarelor verzi care măresc lizibilitatea unei zone și contribuie la varietatea de utilizări a spațiului public. Acestea sunt formate din străzile majore cu vegetație de aliniament, pistă de biciclete și diverse zone verzi adiacente cu vegetație înaltă și funcțiuni sportive și de petrecere a timpului liber;
- Asigurarea unui spațiu public configurat între noile insule urbane propuse, realizat din pavaj cu dale țesute, cu rolul de a accentua caracterul rezidențial al zonei, dispus fără denivelări între spațiul auto și cel pietonal. Parcările sunt realizate în grupuri mici, dispersate, cu câte un arbore la fiecare 3 locuri de parcare;
- Înlocuirea unei zone pentru parcare cu un scuar mineral cu rolul de a coagula comunitatea locală a câtorva insule urbane învecinate. Sub acest spațiu este prevăzută o parcare subterană. Scuarul public este utilizat pentru diverse evenimente culturale (proiecții de filme, teatru, mici spectacole etc.), sportive și de petrecere a timpului liber, târguri locale dedicate fiecărui anotimp (piață volantă, târg de Crăciun, târg de vechituri etc.);
- Propunerea unui spațiu multifuncțional, dedicat comunității, în mijlocul insulei urbane. Acest spațiu este destinat locuitorilor de toate vârstele, unde se pot organiza mici evenimente care să întărească legăturile între vecini;
- Delimitarea unei insule urbane multifuncționale, formată din funcțiuni educaționale, de locuire și un corp de clădire cu funcțiuni mixte. Acest corp propune parter comercial, cu alimentație publică către noul scuar creat, iar la

restul etajelor cabinete medicale, birouri și servicii. De asemenea, curtea școlii învecinate este deschisă în afara programului școlar, în vederea desfășurării activităților sportive.

- Practic, dincolo de reabilitarea spațiilor publice existente și de integrarea acestora într-un sistem mai amplu de spații minerale sau verzi, modelul propus pentru ansamblurile socialiste din Constanța încurajează două aspecte esențiale pentru regenerarea mai amplă a cartierelor:
  - Realizarea unor investiții pentru crearea unor centre de cartier cu rol în transformarea cartierelor din zone dormitor în zone dedicate comunităților, în care se pot desfășura activități sportive și de recreere; și
  - Utilizarea curților școlilor pentru diverse activități sportive și de recreere în afara programului școlar. Astfel, aceste spații pot deveni nuclee de activitate în comunități, mai ales acolo unde spațiul existent nu permite intervenții sau extinderi mai ample în acest scop.

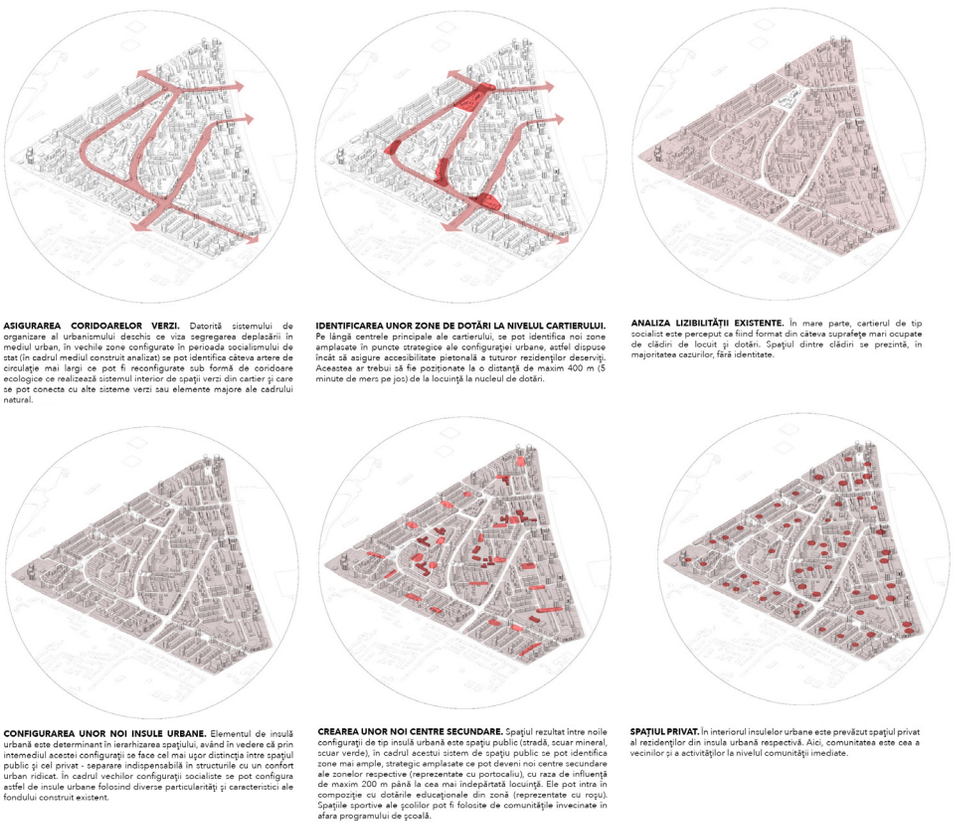

Figura 10. Model de reabilitare a spațiilor verzi la nivel de cartier (1)
Sursa: Nae, A. *et. al.* (2019): 289-307

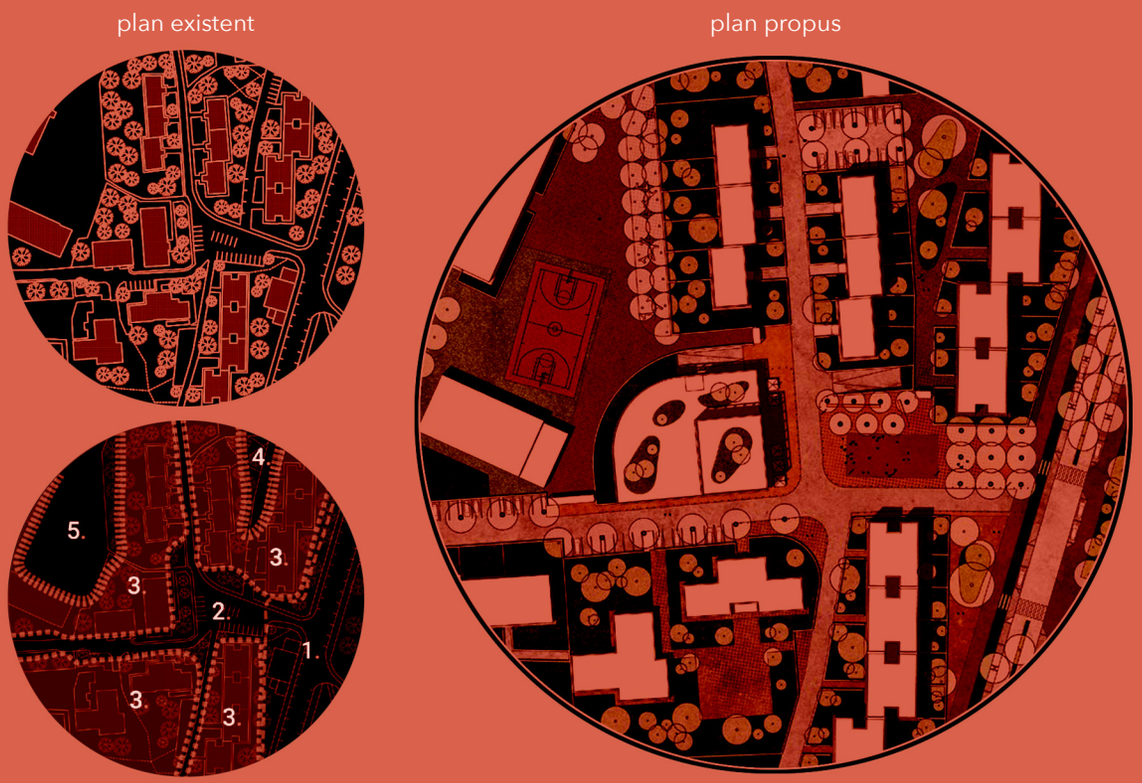

IERARHIZAREA SPAȚIILOR DESCHISE
Plan propus
1. Coridor ecologic - spaţiu verde public
2. Spaţiu public de tip "shared space" - scuar mineral
3. Zona perimetrală construită a insulei urbane (clădiri, parcări)
3a. Clădire multifuncţională nouă
4. Zona privată a insulei urbane
4a. Pergolă intrare în interiorul insulei urbane - marcare zonă privată rezidenţi 5. Curtea școlii

Figura 11. Model de reabilitare a spațiilor verzi la nivel de cartier (2)
Sursa: Nae, A. *et. al.* (2019): 289-307

cap 4

4

Viziunea

principiile și instrumentele de proiectare

Principiile utilizate

principiile de intervenție

4. Viziunea

4.1. Principii generale de intervenție

Străzi complete – străzi verzi

O stradă care se inundă în mod repetat nu reprezintă o stradă proiectată până la capăt. În timpul zilelor ploioase, pietonii, bicicliștii și persoanele care utilizează mijloacele de transport în comun își pierd accesul către stradă, fiind ultimii utilizatori care se pot bucura din nou de spațiul public. Instrumentele specifice unei străzi verzi sunt componente cheie în proiectarea oricărei artere de circulație, ele având rolul de a asigura buna desfășurare a activităților uzuale, indiferent de vreme.

În tabelul de mai jos se regăsește o detaliere a efectelor create de apele meteorice și a soluțiilor propuse pentru fiecare tip de utilizator al spațiului urban.

	Utilizator	Efectele apelor meteorice în cazul străzilor fără sisteme inteligente de captare a apelor	Propuneri de străzi verzi
1	**Pietoni**	Zonele de băltire din apropierea intersecțiilor, rampelor și trecerilor de pietoni creează bariere, mai ales pentru persoanele care folosesc elemente de mers ajutătoare. Bălțile sunt consecințele cele mai probabile ale canalizărilor înfundate, a calității pavajului sau a unui sistem de scurgere impropriu realizat; Scurgerile direcționate la suprafață creează de asemenea bariere în deplasare; Scurgerile de tip grătar pot provoca accidente.	Arbuștii și arborii, în mod special cei care formează coroane bogate, fac deplasarea mai plăcută prin reducerea temperaturii aerului, atenuarea zgomotelor și creșterea calității aerului. Infrastructura verde poate fi folosită pentru calmarea traficului și creșterea siguranței în deplasare. Spațiile comune, atunci când sunt realizate corespunzător și integrează zone verzi, cresc sănătatea mentală a utilizatorilor și creează oportunități noi de socializare.
2	**Persoane care folosesc transportul în comun**	Persoanele care utilizează transportul în comun sunt afectate în egală măsură de zonele de băltire. De asemenea, zonele de băltire împiedică accesul persoanelor în scaune cu rotile la stațiile de transport în comun. Confortul călătorilor este asigurat prin zone de adăpost, umbră și verdeață în stații. Creșterea calității deplasărilor este o condiție critică în creșterea utilizării mijloacelor de transport în comun.	Elementele specifice străzilor verzi integrate în zonele de delimitare dintre carosabil și pietonal sau în zonele de refugiu cresc calitatea spațiului și creează zone de scurgere pentru apele meteorice. Spațiile acoperite sau stațiile de transport în comun pot integra elemente de infrastructură verde.
3	**Bicicliști**	Zonele de băltire și spațiile necorespunzător drenate afectează și deplasările cu bicicleta. Detaliile care țin de infrastructura de scurgere a apelor sunt critice în calitatea și siguranța spațiului: grătarele prost poziționate sau degradate afectează direct deplasarea cu bicicleta. De asemenea, suprafețe utilizate pentru marcarea pistelor nu trebuie să fie alunecoase atunci când sunt umede pentru că ele cresc gradul de accidentare al utilizatorilor.	Infrastructura verde poate fi proiectată adiacent pistelor de biciclişti pentru a facilita drenarea pistei care va crește confortul și accesul bicicliștilor în timpul sau după ploile abundente. Pavaje permeabile sau piste de biciclişti proiectate la o cotă mai înaltă pot fi folosite pentru a reduce perioada de drenare a apelor și de uscare a pistei propriu-zise. Zonele de protecție pot incorpora vegetație.
4	**Șoferi**	Străzile inundate nu pot fi străbătute de către autovehicule. Zonele de băltire, prin faptul că scad vizibilitatea din cauza reflexiilor sau prin simplul fapt că provoacă manevre imprevizibile de ocolire, nu asigură condițiile de siguranță pentru șoferi și pietoni deopotrivă.	Infrastructura verde de-a lungul străzilor poate contribui pozitiv în captarea apelor meteorice și în reducerea zonelor de băltire, asigurând astfel o călătorie mai sigură. Este recomandată proiectarea infrastructurii specifice străzilor verzi doar în urma unei analize mai detaliate a contextului, odată cu implementarea unor măsuri de reducere a vitezei. Șoferii, mai ales în condiții nefavorabile, pot afecta infrastructura verde propusă, iar costurile de reparații pentru aceste sisteme sunt relativ mari.
5	**Persoanele cu afaceri la parterul clădirilor**	Accesul la trotuar este critic, indiferent de tipul de utilizatori: fie că vorbim de persoane care descarcă mărfurile pentru spațiile comerciale de la parterul clădirilor, fie de persoanele care folosesc aceste spații publice. Deplasările specifice livrărilor de marfă sunt esențiale într-un oraș și contribuie direct la economia acestuia. Ele necesită spații special proiectate, integrate în designul general al spațiului. Străzile care se inundă frecvent devin un impediment în desfășurarea acestor activități.	Succesul și vitalitatea unei zone sunt asigurate de gradul de accesibilitate al utilizatorilor la diferitele servicii existente în zonă. Performanța economică este direct legată de atractivitatea unei străzi. În general, străzile care sunt proiectate având la bază principiile unei străzi verzi sunt mult mai atractive pentru investitori decât străzile clasice.

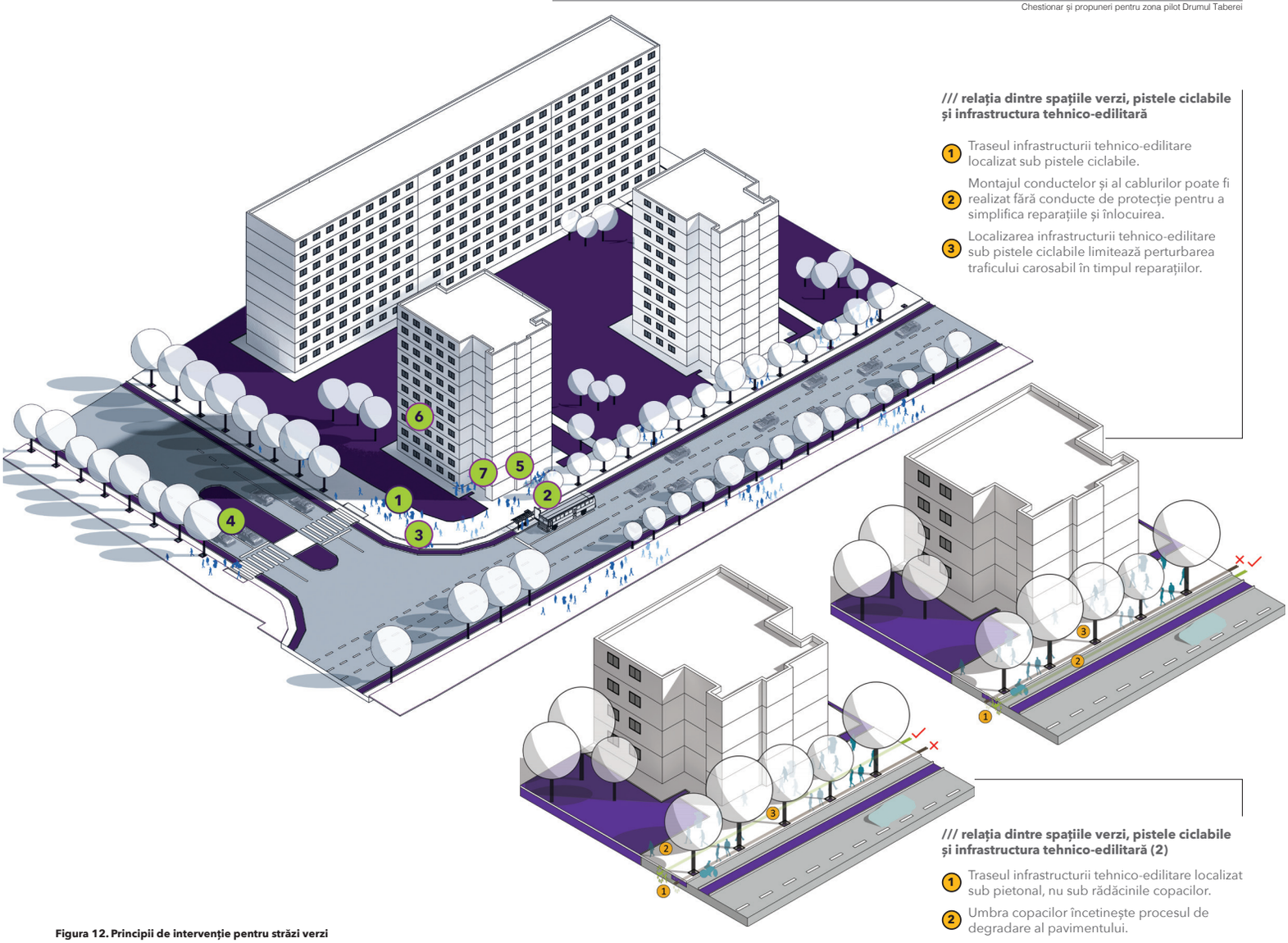

Figura 12. Principii de intervenție pentru străzi verzi

Sursa: NACTO (2016), Urban Street Stormwater Guide

6 **Rezidenți**	Lipsa unei gestiuni corespunzătoare în ceea ce privește scurgerea apelor poate afecta și rezidenții unei anumite zone. Clădirile inundate impun costuri ridicate pentru reabilitare iar asigurările de locuință pot crește dacă într-o anumită zonă există plângeri repetate în această privință. Locuințele supuse în permanență inundațiilor scad ca valoare și nu atrag potențiali investitori. Mai mult decât atât, inundațiile frecvente pot produce mucegai în zonele de subsol, care în timp afectează sănătatea locuitorilor.	Prezența infrastructurii verzi reprezintă întotdeauna un câștig pentru rezidenți. Infrastructura de scurgere a apelor de suprafață poate fi integrată cu infrastructura apelor uzate pentru atenuarea riscului la inundații, dar doar în condițiile unor strategii mai ample cu referire la spațiile subterane și subsolurile clădirilor. Străzile verzi și amenajările verzi cresc valoarea proprietăților din proximitate. Direcționarea apelor meteorice de pe proprietățile private și din spațiul public către bazinele de retenție poate fi implementată în urma colaborării dintre administrație și proprietarii privați
7 **Persoane care asigură mentenanța spațiilor**	Echipajele care asigură mentenanța și companiile de utilități necesită acces periodic la elementele specifice unei străzi sau acces de urgență în cazul unor inundații sau a unor probleme în rețea. Lucrările desfășurate într-o anumită zonă pot afecta scurgerea apelor și accesibilitatea în respectivul spațiu.	Infrastructura verde trebuie proiectată luând în considerare și mentenanța. Echipele care asigură buna funcționare a infrastructurii trebuie să aibă acces facil la toate elementele componente. Atunci când este proiectată infrastructura verde în zone consolidate, trebuie luate în considerare și elementele de infrastructura subterană deja existente. Fâșiile plantate de-a lungul străzilor oferă spațiul necesar pentru strângerea zăpezii pe timpul iernii.

Străzi complete – străzi pentru copii

Condiția de bază pentru obținerea calității unui spațiu public o reprezintă o abordare integrată a procesului de proiectare, de la pregătirea planului, până la proiect, la implementare, la administrare și la utilizare. O abordare de același tip este o condiție a calității și în cazul operelor de artă și a locurilor de joacă amplasate într-un spațiu public, de la calitatea lor în sine, până la influența asupra calității de ansamblu a zonei în care sunt amplasate.

În cartea sa intitulată „Orașul ludic. Explorând potențialul spațiilor publice", Quentin Stevens oferă o perspectivă interesantă asupra spațiilor publice. În orașul ludic, printre funcțiile fundamentale ale spațiului public se află interacțiunea socială și jocul. Conceptul de joc evidențiază caracterul distinctiv al unei experiențe urbane, mai exact a modului în care oamenii simt orașul, îl parcurg și acționează în interiorul lui. Spațiile publice pot oferi o bogăție de experiențe și de posibilități de acțiune.

Pentru a permite jocul, spațiile publice ar trebui să fie mai permisive și mai flexibile, în sensul în care să găzduiască acțiuni noi, dincolo de un program strict, și să răspundă nevoilor diverse a mai multor categorii de utilizatori. Un spațiu public deschis este, prin natura sa, un spațiu incomplet, care poate fi însă completat la nesfârșit prin acțiunea utilizatorilor săi.

O astfel de direcție propune, de fapt, și o abordare a planificării urbane mai prietenoasă pentru copii, plecând de la ideea că un oraș prietenos cu copiii va fi și un oraș prietenos cu toate celelalte categorii de utilizatori. Concret, această direcție susține o abordare coerentă și sistematică a planificării și a proiectării orașelor, care îmbunătățește dezvoltarea copiilor, sănătatea și accesul la oportunități, trecând de granița unui simplu spațiu public sau a unui simplu loc de joacă (Bishop și Corkery, 2017; Lynch, 1977). Ea recunoaște importanța mediului construit în ansamblul său și rolul pe care acesta îl are în modelarea perspectivelor unui copil și, prin urmare, a vieții lui ca adult.

Timpul pe care copiii îl petrec jucându-se în aer liber, capacitatea lor de a se deplasa independent și nivelul lor de contact cu mediul înconjurător sunt indicatori puternici ai performanței unui oraș, nu doar pentru copii, ci și pentru toți locuitorii. În fapt, o abordare prietenoasă cu copiii are potențialul de a uni o gamă largă de domenii, precum sănătatea și bunăstarea, durabilitatea, reziliența și siguranța și poate să acționeze ca un catalizator al inovației urbane.

Jerome Frost, director al Global Planning, ARUP, afirma că „evidențiind nevoile copiilor, vom contribui la soluționarea altor provocări urbane, ceea ce va duce la orașe mai bune pentru toată lumea" (ARUP, 2017).

„Libertatea de zi cu zi" și „Infrastructura dedicată copiilor" sunt două concepte fundamentale în proiectarea orașelor prietenoase cu copiii.

Conceptul de libertate combină capacitatea de joc și de socializare cu un nivel ridicat de mobilitate independentă. Prin joacă, copiii învață să dea sens lumii. Jocul este un impuls uman instinctiv, voluntar și spontan de învățare și un drept fundamental al omului (consfințit în Convenția ONU privind drepturile copilului)[7]. Jocul nestructurat și necontrolat este distractiv, oferă satisfacție și îmbunătățește simțurile. Ambele concepte își găsesc un echivalent în arta urbană, fie ea permanentă sau temporară, prin rolurile multiple pe care aceasta le îndeplinește.

De asemenea, mobilitatea independentă a copilului reprezintă libertatea acestuia de a se deplasa într-un cartier sau o parte a unui oraș neînsoțit de un adult. Ea este influențată de o varietate de elemente, inclusiv proximitatea funcțiunilor, disponibilitatea lucrurilor de joacă, a spațiilor verzi, prezența intersecțiilor rutiere sigure etc. Proiectarea acestor elemente trebuie să țintă cont și de faptul că percepția și experiența copiilor se schimbă pe măsură ce aceștia cresc.

Din acest motiv, este important ca orașul să ofere stimuli pentru deplasare care să corespundă fiecărei etape de dezvoltare a copilului, iar acest lucru se poate obține prin schimbarea de scară pe parcursul deplasării. Dacă în primii ani, copiii experimentează viața la scară mică, iar mediul lor este limitat de apropierea față de părinți sau îngrijitori, mai târziu, accentul se mută către deplasare independentă pe străzile din cartier, către socializare și către explorare. Astfel, inițiativele de promovare a deplasării libere ar trebui să se axeze, în primă fază, pe zonele rezidențiale, mai exact pe trotuarele și spațiile publice din imediata proximitate.

Pe de altă parte, infrastructura dedicată copiilor reprezintă întreaga rețea de spații în care un copil se poate deplasa, fapt care presupune mutarea atenției acordate exclusiv locurilor de joacă, către vastul domeniu public, cu toate componentele sale, inclusiv arta urbană.

7 United Nations Human Rights (2017), Convention on the Rights of the Child, accesibil la http://www.ohchr.org/ [08.02.2022].

Parcuri și zone de colectare a apelor pluviale care permit jocul atât în condiții de ploaie, cât și în condiții uscate.

Grădini comunitare care oferă oportunități pentru activități inter-generaționale, pentru socializare și pentru dezvoltarea abilităților fizice în aer liber.

Spații publice utilizate inteligent în jurul școlilor și a altor dotări comunitare, care permit utilizarea în afara orelor de program.

Cartografierea realizată de copii oferă perspective mai profunde asupra problemelor și oportunităților dintr-un cartier. Ea se poate realiza prin intermediul unor aplicații pe mobil dedicate celor mici.

Astfel de zone pot deveni atuuri pentru viața incluzivă și ludică a orașului, atunci când sunt combinate cu conservarea și cu restaurarea sensibilă.

Presupune eliminarea sau calmarea traficului pentru a crea un mediu sigur și sănătos pentru joacă și socializare zilnică pe stradă.

Străzi închise temporar pentru a permite comunităților să utilizeze spațiul, reducând în același timp poluarea aerului și pericolul de accidente.

Activitățile de co-creare ale spațiilor și ale artei urbane din spații contribuie la reducerea costurilor de construcție și de întreținere, dar și la diminuarea acțiunilor de vandalism.

Trecerile de pietoni colorate, intersecțiile la nivel și alte măsuri similare redefinesc utilizarea unui spațiu și ajută șoferii la conștientizarea activităților stradale dintr-un anumit cartier.

Arta publică și designul creativ al zonelor de așteptare precum stațiile de autobuz sau de tramvai invită la interacțiune jucăușă ca parte a călătoriilor și a activităților de zi cu zi.

Spațiile verzi sălbatice sunt acele zone flexibile și adaptabile, care reactivează terenurile libere sau subutilizate dintr-un cartier și readuc natura într-o comunitate.

Deși poate neașteptat, șantierele pot deveni locuri captivante, educative și active pentru comunitatea locală prin panourile care maschează zona de construcție.

Ansambluri exclusiv pietonale

Una din principalele bariere în deplasarea liberă a copiilor o reprezintă pericolul generat de trafic. Ierarhizarea fluxurilor și pietonalizarea străzilor de categorii mai mici din cartiere poate crește semnificativ timpul petrecut în exterior.

Rute de deplasare dedicate copiilor

Pentru a asigura deplasarea în siguranță a copiilor către școală sau către locul de joacă, ar trebui gândite trasee prietenoase în cartiere. Detaliile din mediul fizic ajută la asigurarea unei călătorii în siguranță (semnalizare, pictograme plasate la cote mai mici, închiderea străzilor în anumite intervale orare – la sosire și la plecare, de exemplu). Astfel de intervenții sunt practicate cu succes în orașe precum Tokyo, Japonia.

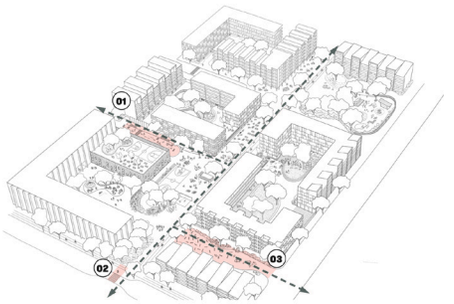

01. Străzi închise temporar în timpul orelor de vârf ale școlilor;
02. Treceri de pietoni sigure și trafic calmat în zona școlilor;
03. Intervenții ludice pe parcursul traseului către școală;
04. Semnalizare pentru copii, pe traseul către școală;
05. Pictograme care atenționează asupra trecerilor de pietoni sau asupra zonelor aglomerate.

Spații dedicate jocurilor inter-generaționale

Prezența spațiilor pentru bătrâni lângă cele pentru copii stimulează simțul responsabilității pentru tinerii rezidenți și empatia față de nevoile celorlalți. De asemenea, s-a observat că amplasarea spațiilor de joacă de calitate lângă zonele pentru persoane vârstnice, le face pe acestea din urmă să fie mai tolerante la zgomot. Obiectele de artă urbană pot îndeplini rolul de „conectori" între aceste spații cu caracter diferit.

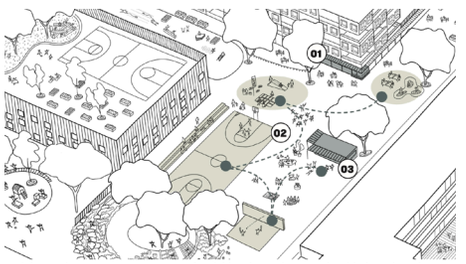

01. Vizibilitate crescută față de locurile de joacă dinspre funcțiunile de la parter adiacente;
02. Spații de joacă adiacente zonelor dedicate persoanelor vârstnice;
03. Zone umbrite, dedicate bătrânilor.

Cutie comună cu jucării pentru toți copiii

Cutia cu jucării (container de transport de marfă transformat, plin cu jucării și echipamente pentru joacă) este amplasată în piațete sau în parcuri publice, cu scopul de a stimula jocul în spațiile publice și de a încuraja interacțiunea între părinți. Containerele conțin triciclete, patine cu rotile, *kart-uri*, *skateboard-uri*, materiale de artizanat, iar accesul la echipamente se face pe baza de închiriere, cu un card de membru, gratuit pentru toți copiii. Containerele sunt gestionate de voluntari (părinți sau bunici), care au grijă de echipament și care monitorizează spațiul. Printr-o abordare estetică reușită, astfel de containere pot deveni simbolul unei zone, căpătând inclusiv valențele unei opere de artă urbană la scară mai mare.

Natura ca loc de joacă

Pe măsură ce orașele noastre se densifică și curțile exterioare devin tot mai restrânse, este important ca acces la natură să nu fie limitat copiilor. Conceptul de „natură ca loc de joacă", lasă libertate copiilor în a se angaja jucăuș cu elementele naturale (obiecte naturale – bușteni, plase de cățărat, tuneluri din plante). Aceste obiecte pot ameliora, de asemenea, imaginea monotonă, specifică zonelor de locuit.

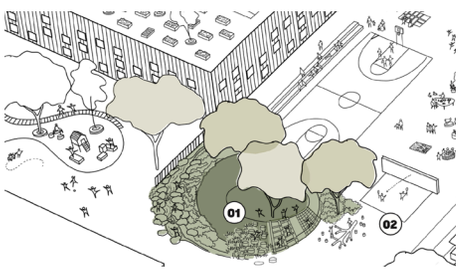

01. Elemente naturale: bușteni, pietre, nisip, apă, care să încurajeze interacțiunea și creativitatea copiilor;
02. Zonă de supraveghere cu vizibilitate directă către locul de joacă;

Spațiu pentru manufactură dedicat tuturor copiilor și adulților

În zonele rezidențiale cu densitate mare, unde spațiul de joacă de la interior este limitat, zonele comune pentru jocuri creative pot oferi facilități suplimentare copiilor și părinților. Prin astfel de spații se explorează conexiunea dintre artă și joacă, iar artiștii locali, finanțați de autoritatea locală, interacționează cu rezidenții și creează din materiale și ustensile reciclate sau donate, diferite piese de artă, machete etc.

Străzi dedicate jocului pe tot parcursul zilei

Spațiile libere de-a lungul unei străzi, inclusiv spațiile verzi existente, pot fi gândite ca spații dedicate copiilor, unde joaca să se poată desfășura în siguranță. Pentru a încuraja activitățile, este recomandată inserția pieselor de mobilier interactiv și a obiectelor de artă ludice pe tot parcursul traseului (inclusiv zone destinate desenului cu creta, obstacole pentru *skateboarding*, zone de stat etc.).

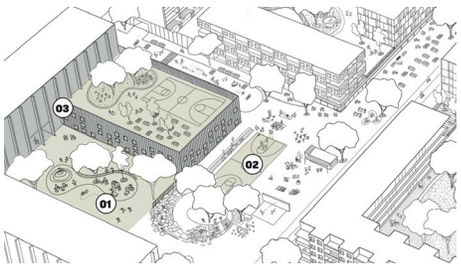

Școli transformate în centre de cartier

Prezența unei școli într-un cartier reprezintă un mare plus pentru comunitate, deoarece curtea poate fi folosită de către toți copiii după încheierea programului școlar. Un exemplu relevant, unde școala a reușit să se integreze perfect cu cartierul, este Școala Fiep Westendorp din Amsterdam, realizată de Paul de Ruiter Architects.

01. Școală deschisă tuturor copiilor după încheierea programului;
02. Dotări precum terenuri de sport, care pot fi utilizate de rezidenți;
03. Dotări la interior accesibile publicului larg;

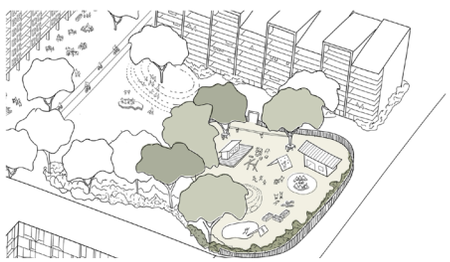

Curte comună, între blocuri, utilizată ca loc de joacă experimental

Spre deosebire la locurile clasice de joacă, curtea comună este gândită ca un spațiu liber, unde copiii se pot murdări și se pot juca în voie, dându-și frâu liber creativității, lucru care în alte spații publice nu este neapărat privit cu deschidere. Aceste spații sunt gestionate de voluntari care monitorizează în permanență activitățile derulate de copii. Aceștia pot stimula creativitatea celor mici prin crearea de obiecte de artă temporare, amplasate în acest spațiu cu ocazia unor evenimente dedicate (târguri de Crăciun, de Paște, zile ale cartierului etc.).

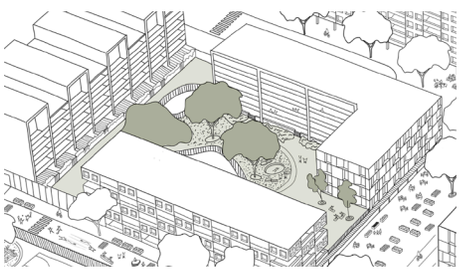

Grădini suspendate ca parte dintr-o rețea de joacă mai amplă

În anul 2009, Singapore a introdus o reglementare conform căreia pentru fiecare metru pătrat de teren ocupat, între 70 și 100% din acesta trebuie recuperat la nivelurile superioare prin spații verzi. Așa au apărut renumitele „grădini verticale" sau „spații comune verzi", care în marea majoritate a cazurilor maschează fluxurile auto de dedesubt. În timp, abordarea arhitecților a devenit tot mai creativă, aceste trasee suspendate devenind adevărate opere de artă suspendate „în aer".

Figura 13. Spații publice dedicate copiilor
Sursa imaginilor: Krysiak (2020): 25-63

Străzi complete – „Spații publice fără bariere” [8]

Informațiile din această secțiune au fost extrase din Ghidul „Spații publice fără bariere".[9]

Mai multe informații pot fi accesate la pagina de internet oficială AMAIS: https://amais.ro [21.06.2022]

„O parte dintre cetățeni au capacitatea de a se adapta problemelor de accesibilitate și de aceea nu le resimt la fel de mult. Există, însă, și persoane pentru care aceste probleme îngreunează participarea la viața socială a comunității sau chiar conduc la izolare completă. Printre ele se numără (fără a face o enumerare exhaustivă) următoarele categorii: persoanele cu dizabilități, persoanele vârstnice, copiii sub vârsta de 5 ani.”

„Dacă în ultimele decenii discursul profesional în arhitectură a fost dominat de două teme fundamentale pentru viitorul nostru – **sustenabilitatea** (privind ecosistemul, omul, societatea industrializată) și **comunitatea** (locală, globală, culturală) – acum este timpul să introducem o a treia temă în ecuație: **incluziunea/abordarea incluzivă**, ca o componentă indispensabilă în soluția pe termen lung pentru a trăi în societate, împreună.

Abordarea acestei teme se face prin includerea în dezbatere a unor voci cât mai diverse, deschizând astfel drumul spre coeziune socială, comunități reziliente, democrații robuste și orașe dinamice. Pentru a înțelege incluziunea și designul incluziv, este important să pornim de la ce înseamnă a exclude și să începem un dialog cu cei care au resimțit cel mai mult acest sentiment, în cazul de față, excludere cauzată de mediul construit. Mediul construit poate limita sau amplifica abilitățile pe care le avem, iar **persoanele cu dizabilități** sunt printre grupurile vulnerabile care resimt cel mai mult excluderea prin barierele fizice create de arhitecți, de cele mai multe ori, fără intenție. ”

„**O percepție eronată**, dar întâlnită des în discuțiile despre situația persoanelor cu dizabilități în România, este că *nu am avea la fel de multe persoane cu dizabilități ca în alte țări din Europa.* Percepția este o consecință a faptului că mediul construit din orașele României este cu precădere inaccesibil, acesta forțează persoanele cu dizabilități să își ducă viața predominant în casă, evitând interacțiunea cu spațiile publice. Astfel, persoanele cu dizabilități nu sunt foarte vizibile în viața comunității și la nivel de societate putem afirma că suntem captivi într-un cerc vicios:”

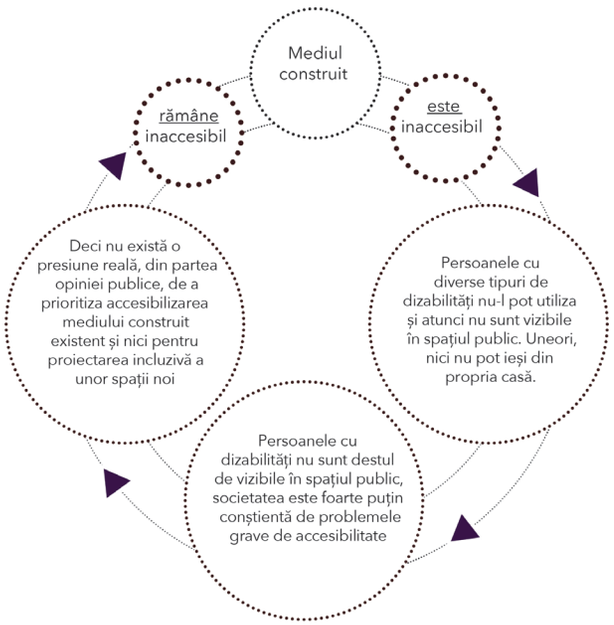

Figura 14. Cercul vicios referitor la situația persoanelor cu dizabilități

Sursa imaginii: Iris, P. (2022), „Spații publice fără bariere - recomandări de accesibilitate", AMAIS: 18. Ghidul poate fi descărcat de la următoarea adresă: https://amais.ro/proiecte/spatii-publice-fara-bariere/.

„**Persoane cu dizabilități**, în accepțiunea juridică, sunt persoanele **cu certificat de încadrare** în grad de handicap. **Datele colectate** de *Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții* din cadrul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, prin direcțiile generale de asistență socială și protecția copilului județene, respectiv locale ale sectoarelor municipiului București, arată că la **30 septembrie 2021** numărul persoanelor cu diverse tipuri de dizabilități, încadrate în grad de handicap este de:

8 Iris, P. (2022), „Spații publice fără bariere - recomandări de accesibilitate", AMAIS.. Ghidul poate fi descărcat de la următoarea adresă: https://amais.ro/proiecte/spatii-publice-fara-bariere/.

9 Ghidul Spații publice fără bariere. Recomandări pentru accesibilitate, elaborat de către echipa Asociației Metodelor Alternative de Integrare Socială (AMAIS), împreună cu Banca Mondială, reprezintă o încercare de a pune la un loc o serie de cerințe spațiale necesare accesibilizării spațiilor publice din orașele din România. Propunerile din document nu reprezintă o listă exhaustivă a cerințelor spațiale. Este însă necesar să existe o bază solidă de cunoștințe din normative de proiectare și standarde, la care trebuie adăugate informații primite direct de la comunitate prin analize încă din faza de concept și continuate până în faza de exploatare. În momentul de față, nu există soluții 100% incluzive în arhitectură

866.390 de persoane,
adică **4,5%** din populație

Persoane cu dizabilități, limitări auto-raportate de lungă durată ale abilităților din cauza stării de sănătate: **29.8%** dintre femei, **20.8%** dintre bărbați:[10]

1,2 milioane de persoane cu limitări severe, adică **6%** din populație

3,7 milioane de persoane cu unele limitări, adică **19,4%** din populație

Persoane cu vârste de peste 60 de ani: **22,3%** din populație (*cf.* 2011), **25%** din populație (*cf.* 2018[11])

Copiii cu vârste între 0 și 4 ani: **5,2%** au nevoie să fie transportați de altcineva, de obicei în brațe sau în cărucior (*cf.* 2011[12])"

„**Cum ar fi un spațiu fără bariere?**

Acces, circulație, orientare

Spațiile fără bariere sunt caracterizate de ușurința cu care pot fi identificate intrările și ieșirile și dacă pot fi sau nu folosite.

În spațiile fără bariere orientarea, circulația și interacțiunea cu mobilierul, cu echipamentele se face într-un mod natural, fără să fie nevoie de instrucțiuni pentru folosire sau asistență din partea altor persoane.

Utilizare flexibilă

Spațiile fără bariere sunt caracterizate de flexibilitate în utilizare, ele oferă posibilitatea utilizatorului de a alege traseul de parcurgere sau modul de folosire și oferă posibilitatea de control a parametrilor microclimatici: lumină ambientală, temperatură, zgomot și impactul acestora asupra utilizatorilor etc.

La baza reducerii „barierelor" din mediul construit stau normativele de proiectare, ghidurile și standardele. Pe baza cerințelor de proiectare se pot construi soluții ce răspund nevoilor diverse ale persoanelor din comunitate.

„Spațiile pietonale ar trebui proiectate astfel încât să fie ușor de înțeles, logice și coerente. Acest lucru îi va ajuta pe cei care folosesc un mediu în mod regulat să memoreze un traseu și să-și elaboreze o hartă mentală a zonei. De asemenea, îi va ajuta și pe cei care explorează o zonă sau un traseu pentru prima dată. Caracteristicile bine concepute vor ajuta persoanele să se ghideze, să se orienteze și oferă un grad de predictibilitate spațiilor în care au fost aplicate."[13]

În continuare, se regăsesc o parte[14] din cerințele minime de proiectare pentru diverse tipuri de spații, elemente sau echipamente ce pot fi incluse în caietele de sarcini, în temele de proiectare sau pentru a ști ce este de verificat în proiectele primite de la proiectanți sau la recepțiile lucrărilor. Informațiile din fișe pornesc de la NP 051 și sunt completate cu cerințe de proiectare din alte țări, care pot fi aplicate și pe plan autohton. Documentele consultate provin din următoarele țări:

România: Normativ privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012 - Revizuire NP 051/2000.

Australia: Changing Places design specifications, Victoria State Government.

Canada: Accessibility Design Standards, Ottawa și Toronto.

Chile: Accesibilidad y Diseño Universal.

Irlanda: The National Disability Authority's Centre for Excellence in Universal Design, Building for Everyone: A Universal Design Approach.

Marea Britanie: The Building Regulations 2010, Guidance on the use of Tactile Paving Surfaces, Designing for Accessibility -

An essential guide for public buildings.

Spania: La normativa autonómica de accesibilidad en los espacios públicos urbanizados.

Statele Unite ale Americii: ADA Standards for Accessible Design.

Nota bene: aceste cerințe nu reprezintă o listă exhaustivă, ele ar trebui testate cu echipele incluzive și ar trebui actualizate pe măsură ce sunt identificate noi nevoi sau soluții."

10 Date EUROSTAT despre abilitățile limitate: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Functional_and_activity_limitations_statistics

11 Recensământ: https://insse.ro/cms/files/publicatii/pliante%20statistice/04-recensamantul%20populatiei.pdf

12 România în cifre: https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/romania_in_cifre_2019_2.pdf

13 The National Disability Authority's Centre for Excellence in Universal Design, Building for Everyone: A Universal Design Approach, pg. 10

14 Cerințele minimale complete se regăsesc în Ghidul Spații publice fără bariere. Recomandări pentru accesibilitate.

Transport în comun

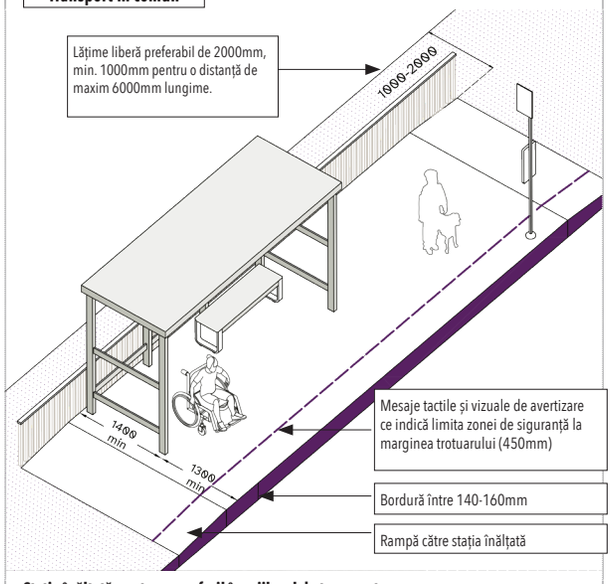

Stație înălțată pentru acces facil în mijlocul de transport

025 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.14

Stație de tren / metrou

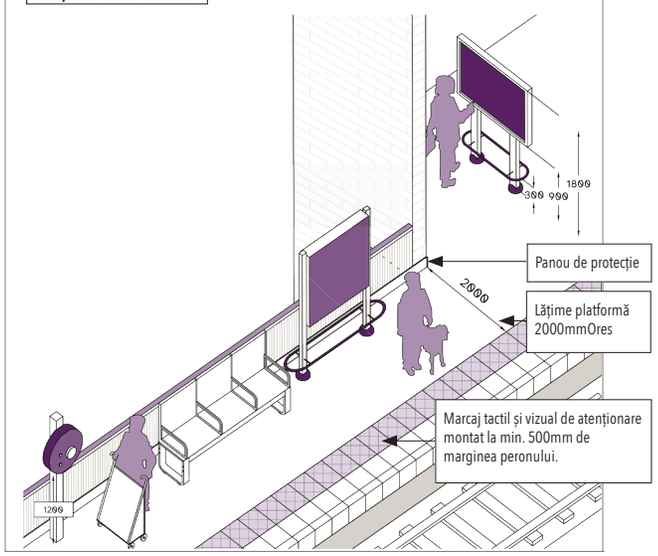

026 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.18

Hărți incluzive, tactile

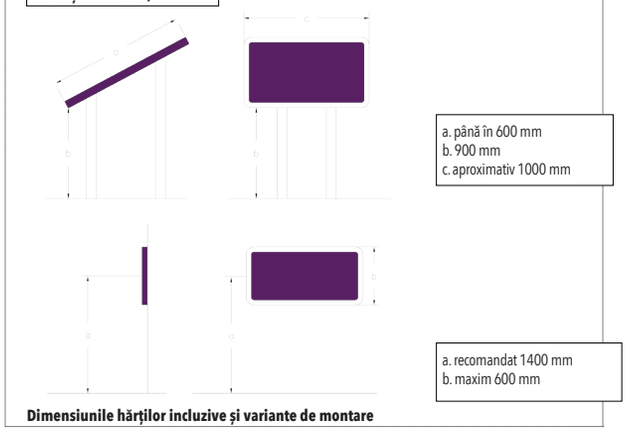

Dimensiunile hărților incluzive și variante de montare

027 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.27

Parcaje

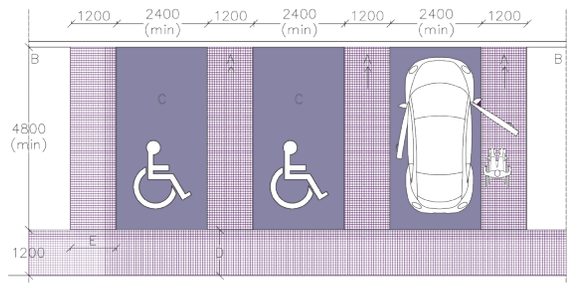

A. Ruta de acces este de preferat să fie cu bordură coborâtă sau acces la același nivel, evitând deplasarea în spatele mașinilor parcate.

B. Borduri coborâte/rampe sau același nivel.

C. Spațiu de parcare desemnat standard 2400 mm (min) x 4800 mm (min).

D. Zona de siguranță, în afara zonei de trafic, cu lățimea de 1200 mm pentru acces la portbagaj și pentru mașini cu rampă de acces în spate.

E. Zonă de acces marcată cu lățimea de 1200 mm între locurile de parcare desemnate

Variantă de proiectare locuri de parcare pentru persoane cu dizabilități

028 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.32

Bancomate, automate

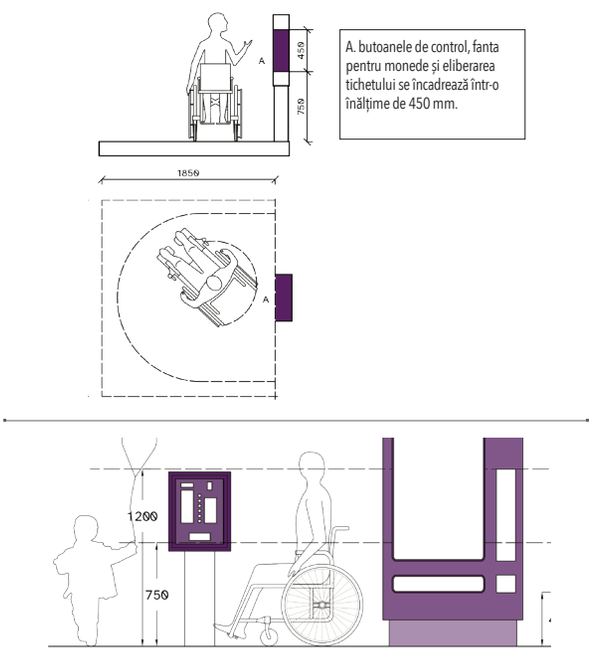

A. butoanele de control, fanta pentru monede și eliberarea tichetului se încadrează într-o înălțime de 450 mm.

Notă: comenzile și fantele pentru monede trebuie poziționate la 750-1200 mm deasupra nivelului solului. Deschidere pentru preluarea produselor din automate mari, de sine stătătoare, trebuie să fie poziționate la 400 mm deasupra nivelului solului.

029 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.20

Înclinația rampelor

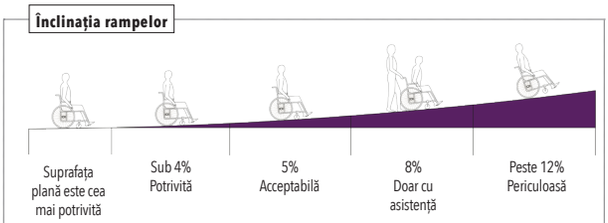

030 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.45

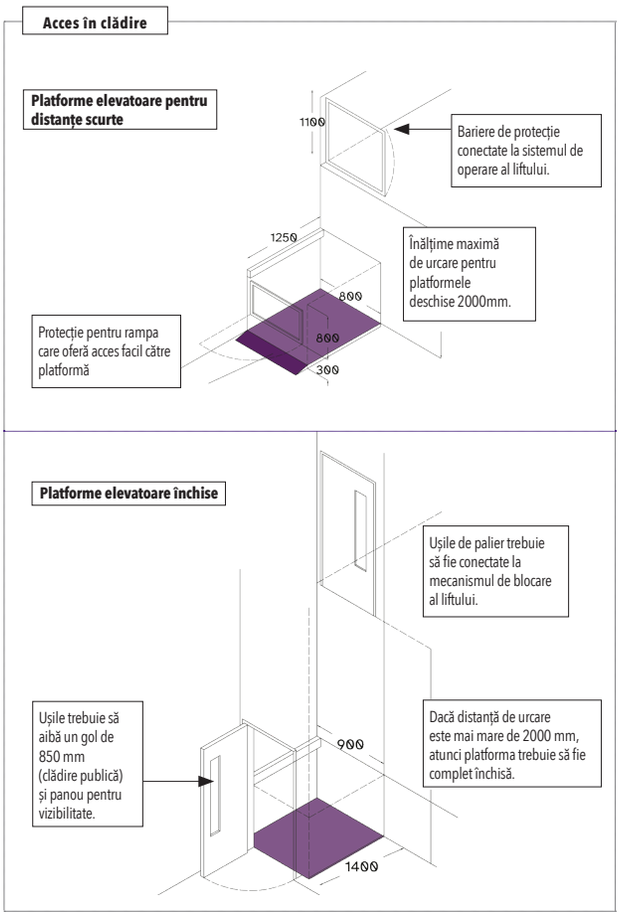

031 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.44

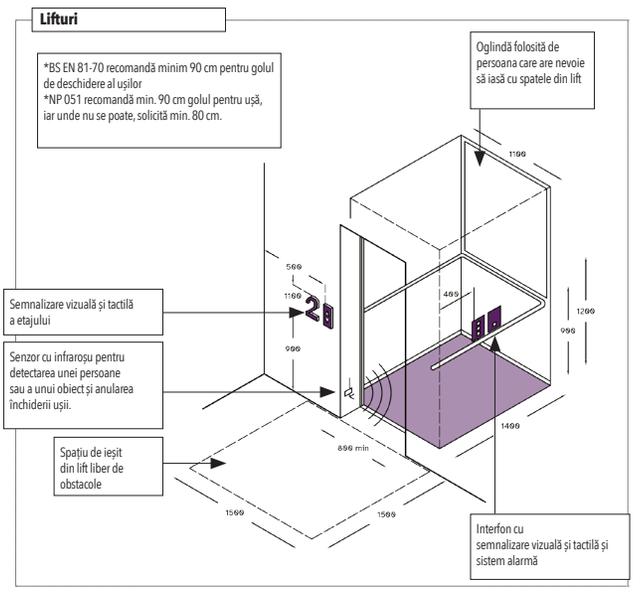

032 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.40

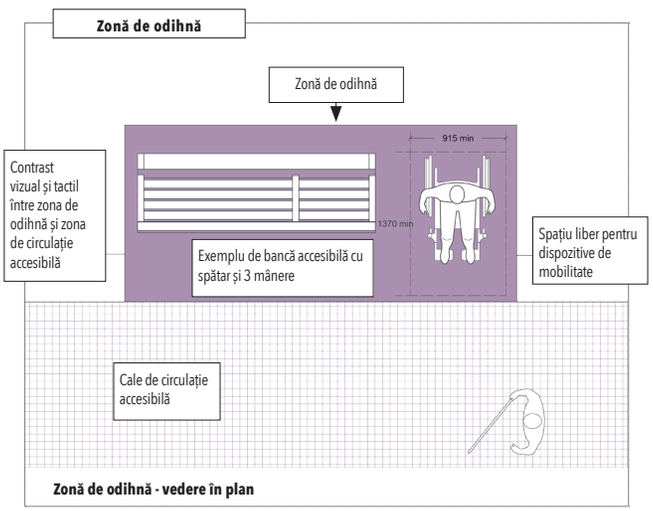

033 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.65

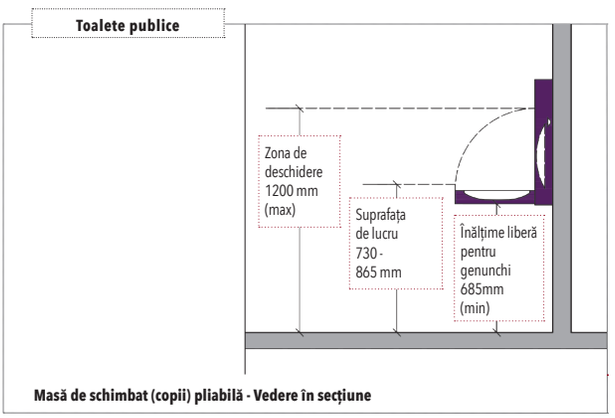

034 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.48

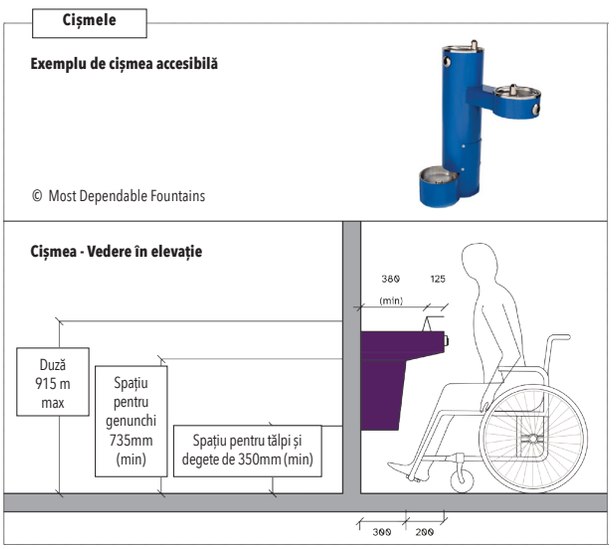

035 „Spații publice fără bariere", AMAIS: A3.35

Instrumentarul utilizat

instrumentele de proiectare

4.2. Instrumentarul utilizat

Pentru a simplifica înțelegerea propunerilor, au fost utilizate o serie de instrumente de proiectare care se subordonează, de cele mai multe ori, într-o propunere de abordare integrată a cartierelor de blocuri. Paletarul de intervenții este prezentat în cele ce urmează sub forma unor iconițe, tocmai pentru a facilita înțelegerea acestora în contextul mai amplu al cartierului.

În toate cazurile, indiferent de principiile abordate, o intervenție nouă într-un spațiu public trebuie, odată implementată, monitorizată. Rolul monitorizării este de a vedea dacă intervențiile sunt acceptate de către comunitate și de a rafina propunerile acolo unde ele nu răspund direct nevoilor populației rezidente.

Strategia propusă este una simplă, în trei etape:

În această etapă trebuie urmărit comportamentul locatarilor, descoperite nevoile acestora prin observare directă sau prin chestionare dedicate, pentru în baza lor să fie fundamentată partea de propunere.

Etapa de analiză

Odată implementate, propunerile trebuie monitorizate și testate, tocmai pentru a putea observa zonele sensibile în care încă sunt necesare intervenții și rafinări ale propunerilor;

Etapa de implementare / testare

În această etapă sunt regândite anumite intervenții sau sunt adăugate elemente de cadru urban în așa fel încât să fie atinse toate necesitățile locatarilor și utilizatorilor unui anumit spațiu.

Etapa de rafinare

Etapa de analiză

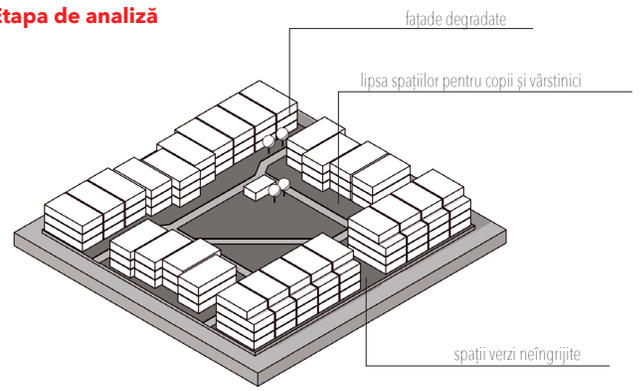

Etapa de implementare / testare

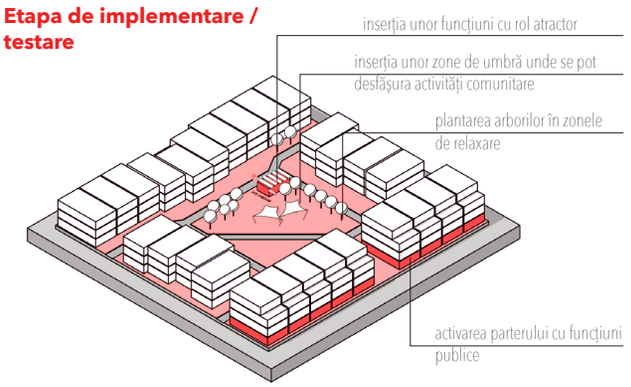

Figura 15. Cele trei etape specifice procesului de implementare a unui proiect
Sursa: autorii

Etapa de rafinare

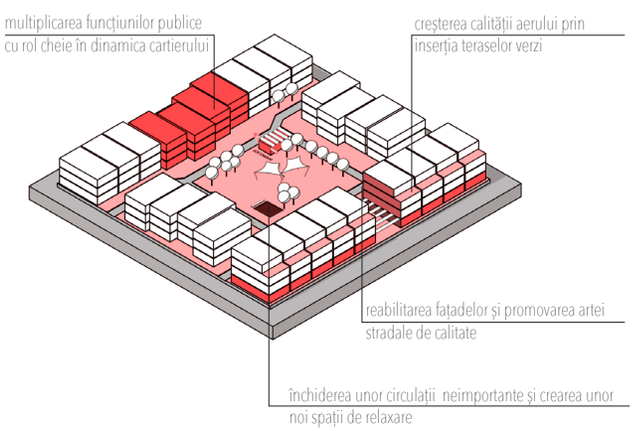

Etapa de implementare /testare

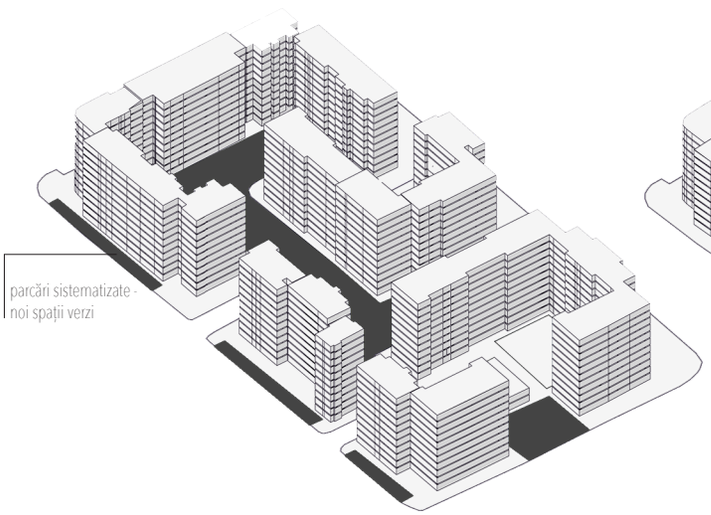

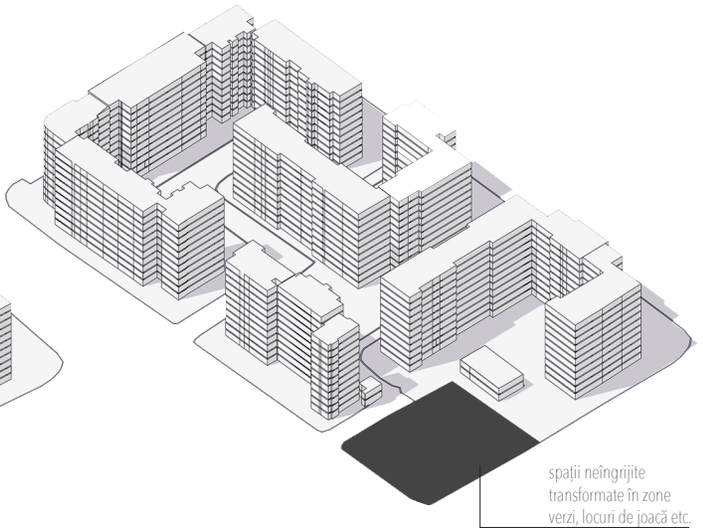

Intervenții asupra zonelor destinate parcărilor.

În marea majoritate a cazurilor, o suprafață foarte mare din spațiul public este ocupată de mașini. Regenerarea cartierelor de blocuri trebuie să caute soluții inteligente la astfel de probleme, soluții care să îmbine atât necesitatea de spațiu pietonal liber, cât și nevoia de a parca mașina în zonele din proximitatea locuinței.

Intervenții asupra spațiilor publice (spații verzi, trotuare, scuaruri, parcuri etc.)

O mare parte a spațiilor aferente cartierelor de blocuri sunt neîngrijite. Intervenții minimale, fără costuri foarte mari, pot crește calitatea lor, încurajând o mai mare utilizare și o responsabilizare a locuitorilor zonei.

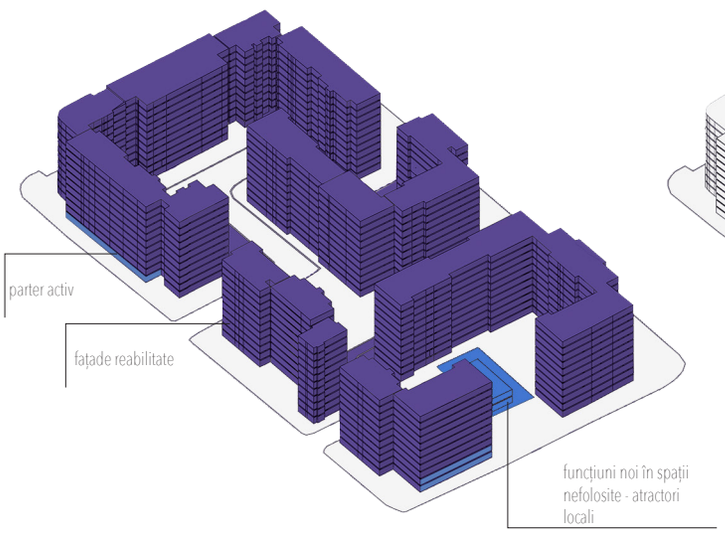

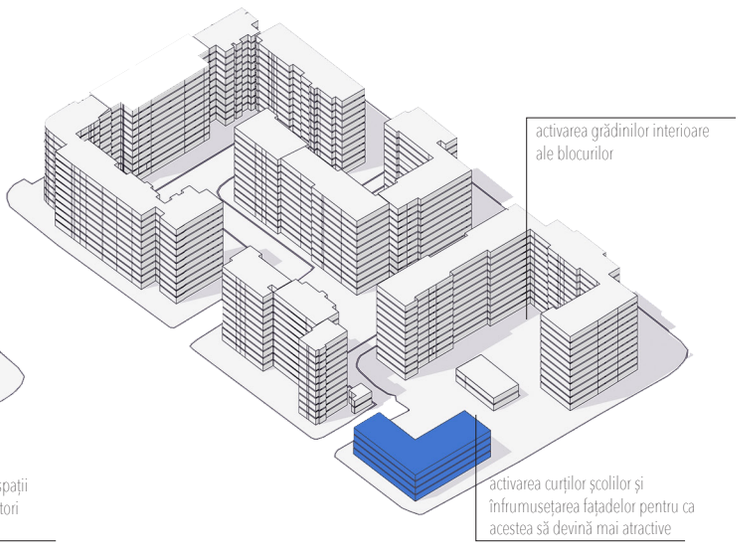

Intervenții asupra spațiilor private

Aceste intervenții pot viza mai multe aspecte. Unul este cel legat de reabilitarea fațadelor, care ar trebui să fie un proces coordonat, direct relaționat la o strategie la nivel de oraș sau sector privind aspectul reabilitărilor în funcție de zonă. Un al doilea aspect este legat de dinamica spațiilor care se află la parterul blocurilor. Dacă sunt proiectate având în minte tipul utilizatorilor și criterii de calitate, acestea se pot transforma în adevărate zone de atracție ale unui ansamblu de acest tip. O a treia intevenție se poate referi la transformarea într-o funcțiune atractivă a unor clădiri subutilizate (mici depozite, foste puncte TRAFO etc.).

Intervenții asupra spațiilor cu acces restricționat (curțile școlilor, curțile blocurilor)

Spațiile cu acces restricționat pot deveni noi zone de activare socială. Fie că vorbim de curțile blocurilor care cel mai adesea sunt împrejmuite și nu permit accesul liber, fie că vorbim de curțile școlilor, în ambele cazuri pot fi găsite soluții viabile de activare a lor pe tot parcursul unei zile.

Figura 16. Detalierea fazei de implementare/testare
Sursa: autorii

Tipuri de intervenții

pistă de alergare

teren de sport

rețea de piste de biciliști

zone pentru sport în aer liber

fitness în aer liber

zone verzi de relaxare

loc pentru socializare

promenadă

zone dedicate animalelor de companie

lățirea trotuarului

zone prietenoase cu persoanele cu dizabilități

cișmele de apă potabilă

mobilier urban de calitate

loc amenajat pentru socializare

picturi murale

pergole și zone de umbră

rasteluri de bicicletă

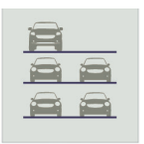
parcări inteligente

loc de joacă pentru copii

zone de joc pentru adulți (șah)

spații multifuncționale

skate park amenajat

locuri de joacă protejate prin diferențe de nivel și vegetație

spații sigure și partajate

iluminat public creativ

iluminat public pentru creșterea siguranței

zone și clădiri simbol, cu rol de atractor urban

potențial pentru mici afaceri

rasteluri de bicicletă

parcări inteligente

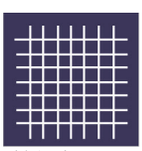
dale înierbate pentru locurile de parcare

zone unde parcarea este interzisă

zone de joacă pictate pe asfalt

proiecții de cinema

puncte de vânzare mobile

suprafețe permeabile

zone de vegetație

loc amenajat pentru relaxare

grădini urbane

zone verzi cu acces liber, restricționat

terase verzi deschise locatarilor

fântâni interactive

intersecții sigure

strategii verzi care să răspundă la schimbările climatice

elemente naturale în proiecte noi, pentru a crește reziliența orașului

sisteme de retenție a apei pentru a crește performanța utilizării apelor meteorice

centre administrative de cartier, pentru a comunicare mai bună cu administrația publică

asociații de locatari care se ocupă de îngrijirea spațiilor adiacente locuirii

Instrumentarul pentru spații publice de calitate

Utilizarea acestei colecții asigură calitatea spațiilor comune și încurajează legăturile dintre acestea

Instrumentarul pentru pietoni

Utilizarea acestei colecții asigură o abordare completă atunci când se dorește prioritizarea pietonilor și creșterea accesibilității unei anumite zone.

trotuare sigure, adaptate la funcțiunile adiacente

treceri de pietoni sigure, cu acces facil pentru pietoni

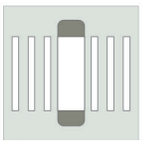
refugii pietonale pentru străzile late

extensii ale trotuarelor în intersecții, pentru creșterea siguranței

rampe la trecerile de pietoni (maxim 10%, recomandat 8% pantă)

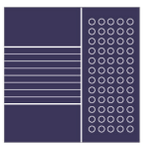
ghidaje în paviment pentru persoane cu dizabilități

indicatoare rutiere și pietonalle care asigură deplasarea sigură în spațiu

semafoare pentru pietoni care indică timpul rămas pentru trecere

siguranță asigurată prin iluminat stradal de calitate

zone de stat diferențiate pentru diferite tipuri de utilizatori

cișmele cu apă potabilă, cu design atrăgător

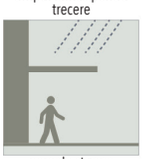
pergole și zone acoperite pentru protecție împotriva vremii

borduri (max. 15 cm), care diferențiază tipurile de utilizare

coșuri de gunoi în zone aglomerate, pentru menținerea curățeniei lor

spații amenajate la parter pentru a crește identitatea unei străzi

amenajări verzi pentru microclimat local

Instrumentarul pentru bicicliști

Utilizarea acestei colecții asigură o abordare completă atunci când se dorește asigurarea confortului și siguranței bicicliștilor.

amenajarea unei rețele de piste de bicicliști fără întreruperi

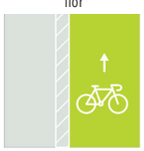
marcaje rutiere care protejează pista de bicicliști

piste delimitate prin elemente construite (pot fi și fâșii plantate)

piste delimitate prin bariere întrerupte, care asigură deplasarea în mai multe direcții

deviatoare de trafic auto, cu excepția pistei de bicicliști

spații special proiectate în intersecții, care permit accesul bicicliștilor în fața autovehiculelor

zone de așteptare în intersecții pentru a facilita schimbarea de direcție

refugiu de colț în intersecții, pentru a crește siguranța

semafoare dedicate bicicliștilor

indcatoare pentru bicicliști, care asigură buna deplasare în spațiu

puncte de *bike sharing*

treceri supraterane sau subterane, care să asigure coerrența unui traseu în oraș

suporturi individuale pentru bicicliști, care trebuie poziționate la min. 0.75 distanță

rasteluri de biciclite protejate de zonele de parcare

soluții inteligente de parcare pentru biciclete, în zonele aglomerrate

SECTORUL 6
AL MUNICIPIULUI
BUCUREȘTI

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

urbanizehub

EDITURA OPN

